

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 และได้นำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
 - 1.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 2.3 ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
 - 2.4 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
 - 2.5 ลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 2.6 บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
3. บริบทสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของเขต 1
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาถือเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร นอกจากนี้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจะต้องมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ และต่อเนื่องจนเป็นระบบการจัดการที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารงานในสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญด้านการสนับสนุนการบริหารงานวิชาการร่วมกับครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ซึ่งความหมายของการบริหารงานวิชาการมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

อานนท์ คนขยัน และคณะ (2558 : 137 - 138) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจไปให้สถานศึกษาเพื่อที่จะให้สถานศึกษาได้ดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้สถานศึกษาเกิดความเข้มแข็งในการบริหารตลอดจนสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ มีการวัดผล ประเมินผล และการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ

พระอนันต์ ตโมโนโท (พิศาลไพโรจน์) (2560 : 319 - 320) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารจัดการทางด้านวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนด้านงานวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและการส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น ๆ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการศึกษา

สุภาพรณ พิลาดรัมย์ (2557 : 43) ได้กล่าวถึงการบริหารวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดของระบบงานในสถานศึกษาเนื่องจากเป็นงานที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน งานวิชาการช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านสติปัญญาให้เกิดความรู้สึกรักคิดของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็ม ตลอดจนพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ควบคู่คุณธรรมและมีความสุขในการดำรงชีวิตตามมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนดไว้

สุรางค์ ถิมเจริญ และพรทิพย์ สุริยาชัยวัฒน์ (2558 : 71) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545) มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดเพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการได้อิสระ คล่องตัว และรวดเร็ว ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้มแข็งในด้านการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา และยังสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมไปถึงการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

สมยศ คงสิน (2559 : 142) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญยิ่งของการบริหารการศึกษา เพราะเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้ความรู้เป็นงานหนึ่งที่ตั้งอยู่ในขอบข่ายและภารกิจของการบริหารการศึกษา ที่ประกอบด้วยงานต่างๆ จำนวนหลายงานด้วยกัน การดำเนินงานด้านวิชาการจึงต้องปฏิบัติในลักษณะของการบริหาร ที่เรียกว่าการบริหารงานวิชาการ จากการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1980 : 267 - 268) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่าเป็นปรัชญาการศึกษาซึ่งใช้เป็นแนวทางดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดทำโครงการต่าง ๆ การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา ตลอดจนการจัดหาหลักสูตรการเรียนการสอน

ลี และแวนฮอร์น (Lee and Vanhorn, 1983 : 6) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่าเป็นกระบวนการวางแผนด้านต่าง ๆ โดยการหาวิธีการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารสถาบัน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานหลักที่ครอบคลุมทุกงานในสถานศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้คล่องตัว และรวดเร็วสอดคล้อง กับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การแนะแนวทางการศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริมงานวิชาการแก่ชุมชน องค์กร หน่วยงานเพื่อพัฒนา ผู้เรียนและท้องถิ่นให้มีคุณภาพ

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

คุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นสำคัญซึ่งการจัดการศึกษา ที่มีคุณภาพจะต้องมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ นอกจากผู้เรียนจะสามารถอ่านออก เขียนได้ ตลอดจนมีทักษะความรู้ต่าง ๆ แล้วผู้เรียนจะต้อง มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตในสังคม สามารถประกอบอาชีพอย่างสุจริตตลอดจน เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสืบต่อไป ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการจะสามารถส่งเสริม คุณภาพผู้เรียนที่เป็นอนาคตของประเทศให้เจริญเติบโตออกสู่สังคมได้อย่างดีเยี่ยม ดังนั้นผู้บริหาร จึงจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนและดำเนินการบริหารงานวิชาการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามกำหนดไว้ ซึ่งความสำคัญของการบริหารงานวิชาการมีนักวิชาการ หลายท่านได้ให้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ฐาปนันท์ แก่นยา และพรทิพย์ สุริยาชัยวัฒน์ (2558 : 103) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการได้ว่า การบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษา คือมีคุณภาพที่พึงประสงค์ตาม เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครองและชุมชน โดยมุ่งเน้นการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดจะต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่ดี ทุกฝ่ายต้องร่วมกันบริหารจัดการทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน จึงจะสำเร็จได้ อย่างมีประสิทธิภาพผลมีคุณภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้ดี

เสาวลักษณ์ พรหมณะ และคณะ (2560 : 189) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงาน วิชาการว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากเป็นงานที่ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา รวมไปถึงการพัฒนาและปรับปรุงการพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนที่เป็นเป้าหมายหลักของสถานศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลเพื่อเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

ของหลักสูตรและการศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จทางด้านการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอีกด้วย

วัชร ชูชาติ (2560 : 1) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นระบบสำคัญในการบริหารสถานศึกษาโดยมีองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญต่อครู และบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีคุณภาพในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพที่สุดในการให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน โดยยึดเป็นจุดมุ่งหมายหลักและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของผู้สำเร็จการศึกษาและความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการ

อัจระพรรณ ทองสันต์ และวลัยพร ศิริภิรมย์ (2558 : 590) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่างานวิชาการซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญและเป็นงานหลักของการบริหารและการจัดการในสถานศึกษาที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญแก่การบริหารงานวิชาการซึ่งมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา การที่ผู้บริหารได้ตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะสามารถแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต่อไป

สุลีพร บริเอก และคณะ (2560 : 46) การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา และเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดของการบริหารสถานศึกษาทุกประเภท ซึ่งมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาสามารถพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ ซึ่งสิ่งสำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของการศึกษาเพื่อจะตอบสนองและสนับสนุนงานวิชาการให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ฉะนั้นการบริหารงานวิชาการจะเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ความคิดและคุณธรรมของผู้เรียน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จะเห็นได้ว่ากิจกรรมทั้งหมดของงานวิชาการในสถานศึกษาจะเป็นตัวจัดการสำคัญยิ่งที่จะสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพและบริบทของชุมชนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนรุ่นหลังสืบไป

สมิธ และคณะ (Smith and et al. 1969 : 170) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่าในด้านการใช้เวลาในการบริหารงานและการให้ความสำคัญงานในสถานศึกษางานในความรับผิดชอบของผู้บริหารได้พิจารณาถึงความเหมาะสมกับการบริหารสถานศึกษา โดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. งานบริหารบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานบริหารกิจการผู้เรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20
4. งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานบริหารความสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 5
7. งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

สรุปความสำคัญของการบริหารงานวิชาการได้ว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่หลักสูตรตลอดจนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งการบริหารงานวิชาการจะช่วยสนับสนุนการสอนของครูให้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนตามหลักสูตรตอบสนองผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวันได้

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาซึ่งแต่ละสถานศึกษามีความหลากหลายไปตามสภาพและบริบทของแต่ละสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำความเข้าใจขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อดำเนินการได้อย่างครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

เพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจของสถานศึกษา มีขอบข่ายการบริหารเพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัว รวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาและชุมชนรวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานวิชาการออกเป็น 12 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 38 - 43)

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผล
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

อาจินต์ จูรณผล (2556 : 48) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการเป็นงานสำคัญงานหนึ่งของสถานศึกษาที่มีขอบข่ายครอบคลุมหลายด้าน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนโดยขอบเขตของงานวิชาการ ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารจัดการสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การนิเทศการสอน การจัดบรรยากาศทางวิชาการ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การวิจัยทางการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาและอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นคุณภาพแก่ผู้เรียน

สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559 : 3) ได้กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาต้องบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายงานวิชาการมี 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา การที่ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการได้นั้นจะต้องเข้าใจหลักสูตรให้ถ่องแท้ และจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอน รวมไปถึงการติดตามการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน

วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพโดย การบริหารงานวิชาการขอบข่ายเป็น 17 ด้าน คือ

1. ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา
5. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

7. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. ด้านการนิเทศการศึกษา
10. ด้านการแนะแนว
11. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่นักครู ครอบครัวย องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
15. ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา
16. ด้านการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีขอบข่ายทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้านนี้จะช่วยพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) ได้กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาซึ่งมีดำเนินการกิจกรรมต่างๆภายในสถานศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งการบริหารงานวิชาการมีขอบข่ายงานดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การนิเทศการศึกษา
4. การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนการเรียนรู้
5. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
7. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
8. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ฐนิตา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนให้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายการพัฒนาผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการจึงจำแนกการบริหารงานวิชาการออกเป็น 12 ด้านเพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและ

สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดสรรงบประมาณให้อย่างเพียงพอ

ยุทธนา เกื้อกูล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ คือ การจัดสรรกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนสามารถนำพาสถานศึกษาให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ซึ่งแต่ละสถานศึกษาสามารถกำหนดขอบข่ายให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาได้จึงสามารถสรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการได้ดังนี้

1. การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร
2. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารงานวิชาการ
3. การจัดงานวิชาการในสถานศึกษา
4. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้
5. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
6. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การนิเทศภายในสถานศึกษา

9. การวัดและประเมินผล

10. การประกันคุณภาพการศึกษา

11. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ

อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) ได้กล่าวว่าตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 39 ได้กำหนดให้ กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 38) มุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยตรง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับการบริหารงานสถานศึกษาในระบบของ การบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management) ซึ่งการบริหารงานวิชาการได้มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
5. การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
8. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

มิลเลอร์ (Miller, 1965 : 175) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาว่า ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาในสถานศึกษานั้นจะต้องประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ คือ การจัดโปรแกรมการเรียนรู้ การปฏิบัติตามโปรแกรม การติดตามการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการสอน

เฟเบอร์ และเชียร์รอน (Faber & Shearron, 1970 : 212) กล่าวว่า งานวิชาการได้แบ่งการบริหารงานวิชาการออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านการจัดเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดอุปกรณ์การสอน ด้านการนิเทศการสอน และด้านการส่งเสริมครูประจำการ

คิมบร็อก และนันเนอรี (Kimbrough & Nunnery, 1988 : 58) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังต่อไปนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประเภทต่างๆ เพื่อที่จะดำเนินการจัดหาหลักสูตร และเอกสารหลักสูตร รวมไปถึงคู่มือการใช้หลักสูตรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของคุณครู

2. งานการเรียนการสอน (การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน) เป็นการจัดทำแผนการสอนและการบันทึกการสอน ซึ่งต้องมีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการจัดให้มีการอบรมสาธิต มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ร่วมประกอบวิชาชีพครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบใหม่

3. งานประเมินผล สถานศึกษาจะต้องมีการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีการปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการตรวจสอบการทําสมุดประจำชั้น และสมุดประจำตัวผู้เรียนของครูทุกคนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันเสมอ

4. งานการจัดสื่อสนับสนุน โปรแกรมการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดสื่อการเรียนการสอน งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานด้านการวางแผน กำหนดวิธีการดำเนินงาน ตลอดจน การส่งเสริมการสอนโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการเหล่านี้ ซึ่งจะเห็นว่านักการศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึง จะแตกต่างกันก็เพียงรายละเอียดเท่านั้น สำหรับสถานศึกษาประถมศึกษาส่วนใหญ่จะยึดถือการปฏิบัติตามขอบข่ายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเสนอไว้

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์การบริหารงานวิชาการจากแนวคิดของนักวิชาการ

นักวิชาการ ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
1.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	10
2.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓				7
3.การวัดผลประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	10
4.การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				9
5.การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	10
6.การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓				7
7.การนิเทศการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		9
8.การแนะแนวการศึกษา	✓			✓			✓						3
9.การพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				9
10.การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ ชุมชน	✓			✓			✓		✓				4
11.การประสานความร่วมมือในการ พัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ องค์กรอื่น	✓			✓			✓						3

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวแปร \ นักวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
12.การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	√			√			√	√					4
13.การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน		√	√	√	√							√	5
14.การจัดบรรยากาศทางวิชาการ		√						√					2
15.การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น				√									1
16.การวางแผนด้านวิชาการ				√									1
17.การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา				√									1
18.การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา				√									1
19.บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารงานวิชาการ								√					1
20.การจัดโปรแกรมการเรียน										√			1
21.การปฏิบัติตามโปรแกรม										√			1
22.การติดตามการเรียนการสอน										√			1

ตาราง 1 (ต่อ)

นักวิชาการ ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
23.การจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร											√		1
24.การจัดเนื้อหาของหลักสูตร											√		1
25.การนำหลักสูตรไปใช้											√	√	2
26.การส่งเสริมครูประจำการ											√		1

หมายเหตุ : [1 = เพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143), 2 = อาจันต์ จรุงผล (2556 : 48), 3 = สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559 : 3), 4 = วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66), 5 = อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131), 6 = กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240), 7 = ฐนิตา กสิคุณ (2560 : 293 - 294), 8 = ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59), 9 = อร่าม วัฒนะ (2561 : 38), 10 = มิลเลอร์ (Miller. 1965 : 175), 11 = เฟเบอร์ และเชียร์รอน (Faber & Shearron. 1970 : 212), 12 = คิมบร็อก และนันเนอรี (Kimbrough & Nunnery. 1988 : 58)]

จากตาราง 1 การสังเคราะห์การบริหารงานวิชาการมี 26 ตัวแปร เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรสรุปได้ว่า มีตัวแปร 8 ตัวแปร ที่มีความถี่สูงจำนวน 7 - 10 ความถี่ คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การวัดผลประเมินผล 3) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) นิเทศการศึกษา 6) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา 7) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 8) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้สอดคล้องกันหลายท่านประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรูญผล (2556 : 48) สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559: 3) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) รุณิดา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) ยุทธนา เกื้อกุล ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) โดยได้ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกันไว้ดังนี้

คิมบร็อก และนัเนอรี่ (Kimbrough & Nunnery, 1988 : 58) ได้กล่าวว่า งานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อที่จะดำเนินการจัดหาหลักสูตร และเอกสารหลักสูตร รวมไปถึงคู่มือการใช้หลักสูตรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของครู

อังคณา อ่อนธานี (2563 : 368 - 369) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ หรือเปลี่ยนแปลงบางส่วนและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงทิศทางในการจัดการเรียนการสอนซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่นำนโยบายการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติเป็นตัวชี้บ่งความเจริญของประเทศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีคุณภาพ

กุลจิรา คำมูล และธรินธร นามวรรณ (2561 : 123) ได้กล่าวว่า หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการศึกษาเพราะใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านตามทิศทางและความมุ่งหมายที่กำหนดซึ่งหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวมในระดับประเทศเป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรงในระดับชั้นเรียนหลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคม

ให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวังหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมสามารถให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มศักยภาพนอกจากนี้ยังเป็นโครงการ แผนงานข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

ธงชัย ช่อพฤชา (2558 : 112) ได้กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาจะมุ่งกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ทางสถานศึกษาเทศบาล ชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษาต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การวัดผลและประเมินผล การจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน เป็นต้น

สุริยรัตน์ นนทศุลา และคณะ (2555 : 139) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยการพัฒนาหลักสูตรเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้านการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน เสนอแนะ ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ กำหนดเป้าหมายด้านวิชาการและหลักสูตร กำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอน จัดหาแหล่งเรียนรู้และทรัพยากรซึ่งรวมทั้งกำลังแรงงานและงบประมาณ ตลอดจนร่วมกำหนดเป้าหมายการวัดและประเมินผลผู้เรียน จะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ดวงใจ ไชยลังการ และคณะ (2558 : 110) ได้กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การจัดทำ การวางแผนการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตาม การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงระดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบการณ์สำเร็จเพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรลุลผล สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์และร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน สถานศึกษานั้นเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือหลักสูตรสถานศึกษาต้องครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน หลักสูตรสถานศึกษาจึงประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลเป็นประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียนซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากลเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคสิ่งที่สำคัญในสถานศึกษาซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านการกำหนดแผนการเรียนการสอน กำหนดสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมประเมินผล ติดตาม และตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และร่วมมือกับสถานศึกษาในการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนเพื่อที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่างๆของผู้เรียนตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน เป็นต้น การให้ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะทำให้สถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพได้

2. การวัดผลประเมินผล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการการวัดผลประเมินผลไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วย เพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรูญผล (2556 : 48) สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559: 3) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) ธัญญา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) ยุทธนา เกื้อกุล ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุซึ่ง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) โดยได้ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีการวัดผลประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญ องค์ประกอบหนึ่งซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่นๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลไว้ดังนี้

คิมบร็อก และนันเนอรี (Kimbrough & Nunnery. 1988 : 58) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องมีการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีการปรับปรุงการสร้าง

เครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการตรวจสอบการทำสมุดประจำชั้น และสมุดประจำตัว ผู้เรียนของครูทุกคนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันเสมอ

สริน ประคู้ และคณะ (2562 : 478) ได้กล่าวว่า กระบวนการทางการศึกษา ต้องกำหนด จุดมุ่งหมาย วิธีการจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลให้ต่อเนื่องกัน จะขาดส่วนใด ส่วนหนึ่งไม่ได้ โดยเฉพาะการวัดและประเมินผลนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการวัดและ ประเมินผลช่วยให้ทราบว่าหลังจากที่ได้มีการเรียนการสอนแล้วนั้น ผลที่ได้รับบรรลุตามความ มุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงไร ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปในทางใด และยังเป็นการประเมินในเรื่อง ขอบข่ายของหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาของผู้เรียน วิธีการสอนของครู และอุปกรณ์ต่าง ๆ ว่ามีข้อบกพร่องหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ ให้ดียิ่งขึ้นต่อ

สายสุนันทรารมย์ และณภัทรวรรณ ธนาพวงษ์นันท์ (2561 : 343) ได้กล่าวว่า การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สอดแทรกอยู่ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูจะนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดีที่สุด การประเมินเป็นกระบวนการสังเกต จดบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากผลงาน และวิธีการปฏิบัติงานของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้น การประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา การประเมิน ตนเอง การแสดงออกจากการ ปฏิบัติในสภาพจริง หรือคล้ายคลึงกับโลกของงานจริงภายนอก สถานศึกษามากที่สุด ทำให้ผลการประเมินถูกต้องตามสภาพความรู้ความสามารถที่แท้จริงของ ผู้เรียนเพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ฝึกฝนในสถานศึกษาไปปรับ ใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันในสังคมได้

ธนานันต์ ดียิ่ง และสุเทพ อ่วมเจริญ (2558 : 205) ได้กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของ การจัดการศึกษาทุกระดับ คือเปรียบเทียบผู้เรียนต้องประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการเรียน ที่กำหนด ครูผู้สอนจะรู้ได้อย่างไรหรือมีวิธีการใดที่จะรู้ว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งการวัดผลและการประเมินเป็นการเปรียบเทียบกับเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิด ขึ้นกับผู้เรียนซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากเนื้อหาวิชาในหลักสูตร จะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผล มีความสำคัญเป็นกระบวนการตรวจสอบการเรียนรู้และพัฒนาต่างๆ ของผู้เรียนตามมาตรฐาน การเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อนำผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐาน ที่กำหนดไว้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจผลการเรียนของผู้เรียน

จันทิมา จันทรประสาท และคณะ (2560 : 1580) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผล การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งบุคลากรทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและ ระดับชาติตลอดจนการประเมินภายนอก ด้วยเหตุนี้กระบวนการวัดและประเมินผลจึงเป็นตัวชี้วัด ความสำเร็จประการหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จึงจะสามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

กัลยวิสาข์ ธาราวร และกมลวรรณ ตังชนกานนท์ (2559 : 375) ได้กล่าวว่า การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาที่มีความสำคัญ เนื่องจากครูจะใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลที่แสดงพัฒนาการ และความสำเร็จทางการเรียนของ ผู้เรียน ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ ซึ่งบทบาทหนึ่งของครูผู้สอน คือการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และระดับพัฒนาการของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การวัดประเมินผล หมายถึง การวัดประเมินผลเป็นสิ่งที่จำเป็นในการจัด การเรียนการสอนเพื่อที่จะทราบว่าหลังจากการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จหรือไม่ การจัดการเรียนการสอนจะดำเนินควบคู่ไปกับการวัดและประเมินผลเนื่องจากจะทำให้เห็นถึง พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ พฤติกรรม คุณธรรมและจริยธรรม รวมไปถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องกำกับ ดูแล จัดการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผลในสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน เสนอโครงการและรายงานการปฏิบัติงาน มีดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบและจัดทำข้อสอบมาตรฐาน มีดำเนินการเกี่ยวกับการโอนผลการเรียน รวมไปถึงประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน ต่างๆทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งการวัดและประเมินมีวิธีที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความ เหมาะสมกับแต่ละสาระการเรียนรู้ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามากำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และกิจกรรมต่างๆจะทำให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนในด้านความถนัด และความสนใจ ของผู้เรียนมากขึ้นเพื่อที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีไว้สอดคล้องกันหลายท่านประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรุงผล (2556 : 48) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) รุณิดา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) ยุทธนา เกื้อกุล ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) เฟเบอร์ และเชียร์รอน (Faber & Shearson, 1970 : 212) โดยได้ระบุไว้ว่าการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีไว้ดังนี้

คิมบร็อก และนันเนอรี (Kimbrough & Nunnery, 1988 : 58) ได้กล่าวว่า งานการจัดสื่อสนับสนุนโปรแกรมการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดสื่อการเรียน การสอน งานห้องสมุด งานนิเทศ การศึกษา งานด้านการวางแผน กำหนดวิธีการดำเนินงาน ตลอดจน การส่งเสริมการสอนโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการเหล่านี้ ซึ่งจะเห็นว่านักการศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึง จะแตกต่างกันก็เพียงรายละเอียดเท่านั้น สำหรับ สถานศึกษา ประถมศึกษาส่วนใหญ่จะยึดถือการปฏิบัติตามขอบข่ายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเสนอไว้

ภัทรขวัญ ลาสงยาง (2555 : 59) ได้กล่าวว่า สื่อชนิดใดก็ตามที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระความรู้ ความคิด ทักษะของผู้สอนไปยังผู้เรียน และ ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน ซึ่งสื่อการสอนและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ในบทเรียนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเกิดการรับรู้ได้เร็วขึ้น หรือมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ตลอดถึงการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

กนกกาญจน์ ทองศฤงคิ และคณะ (2556 : 3) ได้กล่าวว่า สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ของผู้เรียนทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

นัมนต์ เรืองฤทธิ์ (2560 : 30 - 31) ได้กล่าวว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นั้นจะเป็นตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนทำให้

การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกสนานและไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ตลอดจนส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ช่วยเอาชนะข้อจำกัดต่างๆในการเรียนรู้ได้ช่วยทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายขึ้น

เลอศักดิ์ โอทกานนท์ และคณะ (2560 : 96) ได้กล่าวว่า สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อศึกษานั้นเป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดหาสื่อการสอน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเลือกและใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน สำหรับการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการสอนที่ใช้ในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในชั้นเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ฉะนั้นผู้สอนจะต้องผลิตสื่อการสอนโดยคำนึงถึงความคุ้มค่า และความปลอดภัย มีการใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน การใช้สื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการเรียน และเกิดความรักในการเรียนรู้สิ่งต่างๆมากขึ้นซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถสร้างสถานการณ์จริงทำให้เกิดประสบการณ์ของผู้เรียนตลอดจนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไว้สอดคล้องกันหลายท่านประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรูญผล (2556 : 48) สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559 : 3) วิวัฒน์ชัย และคณะ (2562 : 66) อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) ฐนิตา กสิคุณ (2560 : 293 - 294)

ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) โดยได้ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นจะต้องมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2559 : 13) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีวิทยาการวิจัยอย่างหนึ่ง สำหรับสร้างนวัตกรรมหรือประดิษฐ์กรรมทางการศึกษาที่สามารถเผยแพร่และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการศึกษา เช่น พัฒนาการเรียนรู้ การจัดการศึกษา ระบบการศึกษา เป็นต้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2559 : 2) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพเพื่อการศึกษาเป็นการวิจัยที่มีจุดเน้นด้านการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์สำหรับการปรับปรุงพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการดำเนินงานทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงาน มีการจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ ซึ่งในขั้นต้นโดยทั่วไปจะครอบคลุมเกี่ยวกับหลักสูตรและการบริหารการเรียนการสอน การจัดการด้านวิชาการการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา การบริหารจัดการด้านการเงิน การงบประมาณและสินทรัพย์ และการบริหารทั่วไป

ชุดิมา สัจจามันท์ (2553 : 51) ได้กล่าวว่า การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาการ การศึกษามีบทบาทหน้าที่หลักในการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้ และการวิจัยคิดค้น แสวงหา และพัฒนาความรู้ใหม่ ทั้งสองด้านคือเป็นทั้งการถ่ายทอด สืบทอด สะสมและเพิ่มพูนความรู้เพื่อเป็นต้นทุนและศักยภาพทางภูมิปัญญาและเพื่อประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา

สุภาณี เส็งศรี (2554 : 131) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการพัฒนาการศึกษาโดยใช้พื้นฐานการวิจัยเป็นกลยุทธ์หรือวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการศึกษาโดยเน้นหลักเหตุผลและตรรกวิทยาเป้าหมายหลักคือใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความสำคัญต่อการศึกษานี้เนื่องจากเป็นกระบวนการของการพัฒนาการทดสอบภาคสนามและวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้จากการทดสอบถึงแม้ว่าการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาหรือสื่อการเรียนการสอนจะประกอบด้วยการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์เพื่อจุดประสงค์พื้นฐานในการค้นพบสิ่งใหม่ขณะที่การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา

คือการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปพัฒนาสื่อให้สามารถใช้ได้ดังนั้นการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษาจึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างการศึกษาวิจัยทางการศึกษาและแบบฝึกทางการศึกษาซึ่งทำให้การสื่อสารศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กิติยดา มัสแหละ และคณะ (2561 : 47) ได้กล่าวว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเปรียบเสมือนหัวใจของการพัฒนาการศึกษา การที่มนุษย์จะศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในเรื่องใด ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเป็นพื้นฐาน ซึ่งการที่จะศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะครูผู้สอนจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐาน การค้นคว้าวิจัยและทดลองเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ครูได้ค้นหารูปแบบวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ อันนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้นในห้องเรียนหรือที่เรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียน

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่น่าสนใจในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามความสามารถหรือความถนัดของแต่ละบุคคล ตลอดจนการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปพัฒนาสื่อการสอน จะเห็นได้ว่าผลของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนทางสถานศึกษาจะต้องนำผลการวิจัยมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในการพัฒนาชุมชน และสังคม มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูผู้สอน และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. การนิเทศการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรุงผล (2556 : 48) สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559: 3) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) ชูนิตา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) เฟเบอร์ และเชียร์รอน (Faber & Shearron, 1970 : 212) โดยได้ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ

องค์ประกอบหนึ่งซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

อุทัยรัตน์ แสงพระจันทร์ และอดุลย์ วังศรีคุณ (2559 : 51) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาโดยมีแนวทางการปฏิบัติ คือ ให้มีการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ดำเนินการงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษาประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่กระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

ศุภวรรณ สัจจิตบูล (2560 : 207) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาในปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการนิเทศที่เป็นมิตร โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่อยู่ในบริบทการเรียนรู้เดียวกัน โดยมุ่งเน้นการนิเทศที่เกิดจากความสมัครใจของครูผู้สอนในการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น ซึ่งทิศทางการนิเทศการสอนในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง โดยผู้นิเทศจากภายนอกจะเป็นเพียงผู้ประสานงานมีกระบวนการนิเทศที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ชัดเจนรวมทั้งส่งเสริมการนิเทศภายในสถานศึกษา

สิริรัตน์ เกษประทุม (2553 : 61) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการบริการจัดการศึกษาด้านหนึ่ง เป็นการชี้แนะให้ความช่วยเหลือความร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา ดังนั้นทางสถานศึกษาจึงมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้

ฉกริ โส และคณะ (2555 : 79 - 80) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหาร ซึ่งการนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการบริหารที่มีประสิทธิภาพที่ถือว่าการบริหารงานที่ดีคือการบริหารงานที่ได้ทั้งน้ำใจของคนและผลของงาน เพราะจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาคือการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนางานโดยการสร้าง

ความสัมพันธ์ รวมทั้งการสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีให้กับผู้ปฏิบัติงาน การนิเทศการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งเทียบเท่ากับกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องปฏิบัติและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะทำให้ครูมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูงขึ้นและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนที่ดีในที่สุด

พสุ หัส คงเทศ และอนุชา กอนพ่วง (2562 : 200) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา จึงมีความสำคัญด้านการพัฒนาครูเนื่องจากนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศและครูผู้สอนเพื่อดูแลช่วยเหลือให้แนะนำครูผู้สอนในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู ดังนั้นรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาจึงส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม เทคโนโลยี การวัดและประเมินผลและการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการจัดการศึกษานั้นเป็นการช่วยเหลือสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และสร้างความเข้าใจระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาให้ตรงกันซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยเริ่มจากการพัฒนาครูไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งครูจะได้รับการพัฒนาการปรับปรุงการสอน เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากการนี้ยังมีการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษายังมุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งทางสถานศึกษาได้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพโดยมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนผ่านทางการจัดกิจกรรมต่างๆภายในสถานศึกษารวมไปถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีการดำเนินงานตามความสมัครใจ และขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลจะยอมทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีรวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจะดีมากยิ่งขึ้น และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานในสถานศึกษาคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจะเห็นได้ว่างานนิเทศนั้นเป็นงานที่จะต้องประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องร่วมมือกับองค์กรอื่นๆในการดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กรและนอกองค์กรอีกด้วย

6. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาไว้สอดคล้องกันหลายท่านประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรุงผล (2556 : 48) สุภารัตน์ สมศักดิ์ (2559: 3) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) ธนิตา กสิคุณ (2560 : 293-294) ยุทธนา เกื้อกูล และนิเลาะ แวอุเชิง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) โดยได้ระบุไว้ว่าการบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

เสาวลักษณ์ ชมทรัพย์ และวัชรระ ยี่สุนเทศ (2561 : 272) ได้กล่าวว่า คุณภาพของการจัดการศึกษานั้นระดับความสำคัญแบ่งออกเป็น ระดับหลักสูตร ระดับคณะ ระดับสถาบัน โดยสิ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทมากที่สุดในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพนั้น คือการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ซึ่งภาระหน้าที่ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จะต้องอาศัยการรับรู้และการมีส่วนร่วม การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรเทียบกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร การศึกษาจะช่วยกันขับเคลื่อนให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษาไม่ว่าจะเป็น การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุง เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในบรรลุเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินการ และช่วยผลักดันให้สถาบันการศึกษาพัฒนาคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ และการให้ประโยชน์กลับสู่สังคม และชุมชน

อุไร หัตถประดิษฐ์ และคณะ (2560 : 26 - 27) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพราะเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้คุณภาพตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรกำหนด และสังคมต้องการและสืบเนื่องจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายบทบาทการจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดและพัฒนาคุณภาพการให้เป็นที่เชื่อมั่น และพอใจของผู้เรียนผู้ปกครองชุมชนและสังคมดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตั้งแต่

การวางแผนการดำเนินงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามภาระรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านการเรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรงมีแนวคิดและหลักการในการประเมินคุณภาพภายนอกโดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นหลักจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ความมั่นใจว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกันไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใดก็ตามโดยมีระบบการประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

อรันท์ หาญยุทธ (2557 : 282) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีจุดมุ่งหมายคือให้สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนั้นการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคน ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในได้เน้นหลักการบริหารที่ครบวงจร PDCA ประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (Plan) การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) การร่วมกันตรวจสอบ (Check) และการร่วมกันพัฒนาปรับปรุง (Act)

สุภาพงษ์ ญาณไพศาล และประยุทธ ชูสอน (2555 : 58) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับระบบคุณภาพทุกระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในสินค้าหรือบริการ และบรรลุถึงความต้องการด้านคุณภาพที่กำหนดให้น่าพอใจโดยเฉพาะการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งการนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการประกันคุณภาพสถานศึกษา จะช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานตามที่ต้องการได้ ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์จะให้คำตอบพื้นฐานสำคัญแก่ผู้บริหาร ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาก็เป็นเรื่องน่าสนใจสำหรับสถานศึกษาเอกชนขนาดเล็ก ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติตามกลยุทธ์การประกันคุณภาพของสถานศึกษาได้อย่างดีต่อไป

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ และคณะ (2555 : 178) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษา

ซึ่งสถานศึกษาร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารต่างๆที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษาตามคำร้องของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกของสถานศึกษานั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมในด้านคุณภาพของผู้เรียนที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการปฏิบัติตามกิจกรรม หรือภารกิจหลักอย่างมีระบบแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งทางสถานศึกษาจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งการประกันคุณภาพนั้นทางสถานศึกษาจะต้องพัฒนาการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดมาตรฐานด้านคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียม สร้างความร่วมมือภายในองค์กร และนอกองค์กรในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพ มีการนิเทศ กำกับติดตาม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

7. การพัฒนาระบบการเรียนรู้

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ไว้สอดคล้องกันหลายท่านประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) อรทัย สุวรรณหาร และคณะ (2558 : 131) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) รุณิดา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) ชุทธนา เกื้อกูล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) โดยได้ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นจะต้องมีการแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ไว้ดังนี้

วิชาภา เมธีวรฉัตร (2558 : 138) ได้กล่าวว่า การพัฒนาระบบการเรียนรู้คือการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียนซึ่งกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ร่วมนั้นจะต้องมีการบูรณาการวิชาต่างๆให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่

เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ดวงพร คุณฤ และคณะ (2558 : 272) ได้กล่าวว่า ได้กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้

ดวงใจ พุทธเขม (2560 : 98) ได้กล่าวว่า ได้กล่าวว่า ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา โดยเตรียมผู้เรียนเพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสารกับผู้อื่น การมีทักษะชีวิต การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาและตัดสินใจ การใช้งานเทคโนโลยีในปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนต้องเลือกรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมสำหรับผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเองตั้งแต่การเลือกและวางแผนการทำงาน ซึ่งผู้เรียนมีโอกาสได้แสดงออกอย่างอิสระ ได้คิดอย่างหลากหลายผ่านการได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติได้รับประสบการณ์ตรง ทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองและมีความสุขในการเรียนรู้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนรู้

ณิรัชกร ทองน้อยและบุญชม ศรีสะอาด (2558 : 415-416) ได้กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในการชีวิตประจำวัน และมีคุณสมบัติตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

ศุภมณฑา สุภานันท์ (2559 : 37) ได้กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างและออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวก คำแนะนำ ช่วยจัดระบบระเบียบความคิดให้กับผู้เรียน

ครูผู้สอนจะต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการสื่อสารความคิด การตีความข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดใคร่ครวญ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนและผู้สอน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น การค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และค้นหาความรู้ผ่านการสนทนาหรือการพูดคุย การทำงานร่วมกับ ผู้อื่นซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมากในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง

สรุปได้ว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ซึ่งผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ให้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกแทน ครูจะต้องมีการชี้แนะในการจัดการเรียนการสอนโดยการบอก จูงมุงหมายการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนรับทราบและปฏิบัติจนบรรลุวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนการสอน การเสริมแรงผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียน จัดกิจกรรมตามความถนัดและสนใจของผู้เรียนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเรียนรู้ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ ด้วยตนเอง และการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

8. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยเพ็ญประภา ศรีมะโรง และคณะ (2560 : 143) อาจินต์ จรูญผล (2556 : 48) วิวัฒน์ชัย ศรีจันทร์ และคณะ (2562 : 66) กมลรัตน์ แก่นจันทร์ และคณะ (2560 : 240) ธนิตา กสิคุณ (2560 : 293 - 294) ยุทธนา เกื้อกุล และนิเลาะ แวอุเซ็ง (2560 : 59) อร่าม วัฒนะ (2561 : 38) โดยได้ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

สุขแก้ว คำสอน และสวนีย์ เสริมสุข (2560 : 24) ได้กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้เป็น แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็น บุคคลแห่งการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาด้านวิชาชีพ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างความรู้ ความคิด วิชาการและประสบการณ์สามารถ ศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สร้างความคิดเกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากลเสริม ประสบการณ์ตรงและส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือผู้เป็นภูมิปัญญา ท้องถิ่นจึงเป็นลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังนั้น ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

เข้าใจบริบทของชุมชนนั้น เพื่อให้แนวทาง วิธีการหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สนาม เอกวิทย์ และคณะ (2562 : 303) ได้กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง บ้านและชุมชนจึงเป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับทุกคน สามารถกระทำการได้ทุกช่วงเวลาของชีวิตและการกระทำได้ในทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะครอบคลุมการศึกษาทุกประเภททุกระดับ มีความเสมอภาพและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา มีวิธีการเรียนรู้ที่ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตและมีเนื้อหาสาระสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตทุกคนมีอิสระเลือกในสิ่งที่ต้องการ จะเรียนรู้จนเต็มศักยภาพ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะของการแสวงหาความรู้หรือมีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ต่อไป

ชลดา พงศ์พัฒน์ โยธิน และคณะ (2562 : 31) ได้กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ที่จะทำให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถคิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และในที่สุดจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

พชรรัตน์ มีลอด และคณะ (2559 : 68) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยการทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หรือแหล่งเรียนรู้ที่บุคคลสร้างขึ้นก็สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่มีคุณค่าและประโยชน์อย่างยิ่ง

วสันต์ จันทร์โสภาส และนิตยา วงศ์ยศ (2562 : 31) ได้กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชนเป็นสถานที่ที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาการตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชนอีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

การเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามรูปแบบที่ต้องการมีความยืดหยุ่นหลากหลายตามโอกาสและสถานการณ์ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถคิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หรือแหล่งเรียนรู้ที่บุคคลสร้างขึ้น ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและเพียงพอสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ให้กับหน่วยงานอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปพัฒนาหน่วยงานของตนต่อไป

จากแนวคิดการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่ครอบคลุมทุกงานในสถานศึกษาซึ่งมุ่งเน้นการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้คล่องตัวและรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การแนะแนวทางการศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริมงานวิชาการแก่ชุมชน องค์กร หน่วยงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนและท้องถิ่นให้มีคุณภาพ สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดได้หากมีการบริหารงานวิชาการที่ดี จากการสังเคราะห์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาพบตัวแปรย่อย 8 ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากลเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคสิ่งที่สำคัญในสถานศึกษาซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านการกำหนดแผนการเรียนการสอน กำหนดสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมประเมินผล ติดตาม และตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และร่วมมือกับสถานศึกษาในการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนเพื่อที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่างๆของผู้เรียนตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน

เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน เป็นต้น การให้ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะทำให้สถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพได้

2. การวัดผลและประเมินผล หมายถึง สิ่งที่เป็นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะทราบว่าการจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จหรือไม่ การจัดการเรียนการสอนจะดำเนินควบคู่ไปกับการวัดและประเมินผลเนื่องจากจะทำให้เห็นถึงพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะ พฤติกรรม คุณธรรมและจริยธรรม รวมไปถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องกำกับ ดูแล จัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลในสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน เสนอโครงการและรายงานการปฏิบัติงาน มีดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบและจัดทำข้อสอบมาตรฐาน มีดำเนินการเกี่ยวกับการโอนผลการเรียน รวมไปถึงประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งการวัดและประเมินมีวิธีที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับแต่สาระการเรียนรู้ซึ่งการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการ และกิจกรรมต่างๆจะทำให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนในด้านความถนัด และความสนใจของผู้เรียนมากขึ้นเพื่อที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

3. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีในชั้นเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ฉะนั้นผู้สอนจะต้องผลิตสื่อการสอนโดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและความปลอดภัย มีการใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน การใช้สื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการเรียน และเกิดความรักในการเรียนรู้สิ่งต่างๆมากขึ้นซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถสร้างสถานการณ์จริงทำให้เกิดประสบการณ์ของผู้เรียนตลอดจนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามความสามารถหรือความถนัดของแต่ละบุคคล ตลอดจนการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปพัฒนาสื่อการสอน จะเห็นได้ว่าผลของการวิจัย

เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนทางสถานศึกษา จะต้องนำผลการวิจัยมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในการพัฒนาชุมชน และสังคม มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูผู้สอน และการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และสร้างความเข้าใจระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาให้ตรงกันซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยเริ่มจากการพัฒนาครูไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งครูจะได้รับการพัฒนาการปรับปรุงการสอน เพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากการนี้ยังมีการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษายังมุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งทางสถานศึกษาได้จัดการศึกษาที่มีคุณภาพโดยมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนผ่านทางการจัดกิจกรรมต่างๆภายในสถานศึกษา รวมไปถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีการดำเนินงานตามความสมัครใจ และขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลจะยอมทำให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดีรวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจะดีมากยิ่งขึ้น และสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานในสถานศึกษาคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจะเห็นได้ว่างานนิเทศนั้นเป็นงานที่จะต้องประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรมซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กร และนอกองค์กรอีกด้วย

6. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมในด้านคุณภาพของผู้เรียนที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการปฏิบัติตามกิจกรรมหรือภารกิจหลักอย่างมีระบบแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งทางสถานศึกษาจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเองและรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งการประกันคุณภาพนั้นทางสถานศึกษาจะต้องพัฒนาการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดมาตรฐานด้านคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียม สร้างความร่วมมือภายในองค์กร และนอกองค์กรในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพ มีการนิเทศ

กำกับติดตาม ช่วยเหลือ และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

7. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ซึ่งผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกแทน ครูจะต้องมีการชี้แนะในการจัดการเรียนการสอนโดยการบอกจุดมุ่งหมายการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนรับทราบและปฏิบัติจนบรรลุวัตถุประสงค์ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การเสริมแรงผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียน จัดกิจกรรมตามความถนัดและสนใจของผู้เรียนเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิเคราะห์ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเรียนรู้ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จด้วยตนเอง และการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

8. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถคิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หรือแหล่งเรียนรู้ที่บุคคลสร้างขึ้น ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเหมาะสมและเพียงพอสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ให้กับหน่วยงานอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเพื่อนำไปพัฒนาหน่วยงานของตนต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยให้ผลของการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวว่าให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในมาตราที่ 8 (2) การที่สถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ตรงตามความต้องการของชุมชน เนื่องจากประชาชนจะสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อประกอบอาชีพในอนาคตได้โดยการสอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้เกิดความรักความหวงแหนในชุมชน และการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีจะต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้ที่บ้านซึ่งผู้ปกครองคือผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนซึ่งเป็นครูคนแรกของผู้เรียนจะสามารถให้ความรู้แก่

ผู้เรียนโดยการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ต่างๆจากที่บ้าน สถานศึกษา และชุมชน ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายของรัฐสืบต่อไป ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อที่จะแก้ปัญหา และพัฒนาผลผลิตของการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของท้องถิ่นได้จึงนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วม (participation) มีความสำคัญสำหรับการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยการมีการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหาระหว่างสถานศึกษาและชุมชนจนก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์อันดี และความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยจึงนำเสนอความหมายของการมีส่วนร่วมที่มีนักวิชาการได้ให้ความหมายทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันดังต่อไปนี้

วรรณิกา อภัยศักดิ์ และคณะ (2562 : 200) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การเปิดโอกาสการให้ผู้ให้ ผู้รับและประชาชนที่มีส่วนได้เสียกล่าวคือสังคมที่ร่วมกันปรารถนาให้บ้านเมืองมีความผาสุกมั่นคง ดังนั้นจึงความจำเป็นที่ทุกคนทุกฝ่ายงานนั้นจะต้องร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพภายใต้การบริหารจัดการแบบองค์รวมที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ประสิทธิ์ อังกนันท์ (2559 : 70) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การร่วมดำเนินงานเพื่อร่วมการวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมวัดและประเมินผล ร่วมรับผลกระทบตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้

นวลปราง อรุณจิต และคณะ (2560 : 3) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยเริ่มจากการวางแผน การร่วมดำเนินโครงการ การติดตามโครงการจนครบกระบวนการโดยจะต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดจนวัฒนธรรมในบริบทพื้นที่ต่างๆ การผสมผสานด้านวัฒนธรรมจะช่วยทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาก่อเกิดเป็นผลผลิตที่มาจากทรัพยากรในท้องถิ่น

สุรัช พวงงาม (2558 : 121) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมการดำเนินการต่างๆ การประสานความร่วมมือ การติดตามผล และประเมินผล

พัชรา เชื้อประดิษฐ์ และคณะ (2556 : 54) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคล หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดเป้าหมายในโครงการต่างๆจนเกิดเป็นความผูกพันในการเป็นเจ้าของโครงการ และต้องการจะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff. 1977 : 7 - 9) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับเรื่องของผลประโยชน์และการประเมินผลในกิจกรรมของประชาชน

ยาดาฟ (Yadav. 1980 : 87) ได้ถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการร่วมมือกันด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้นต้องมีความรู้สึกร่วมกันต่อไป

1. การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ
2. การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา
3. การเข้าร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนา
4. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม และรับรู้การดำเนินการต่างๆในสถานศึกษา โดยเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม และประเมินผลรวมไปถึงการร่วมสนับสนุนงานของสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังต่อไปนี้

เพ็ญญา พิสมัย และศิริ ฮามสุโพธิ์ (2556 : 76) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญต่อประเทศซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อจะพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งทางสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีส่วนร่วมในการรับรู้ การร่วมคิด และการตัดสินใจ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 87 ที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการกำหนดนโยบาย การร่วมตัดสินใจ และตรวจสอบได้ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

วัชรินทร์ อินทรหม (2557 : 279-280) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาโดยได้รับความร่วมมือจากองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด ซึ่งประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนในการแสดงความคิดเห็น

การเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล และประเมินผลเพื่อให้บรรลุไปตามเป้าหมายที่ประชาชนได้ร่วมตัดสินใจเลือกร่วมกัน

จิตติมา อุดมศรี (2555 : 223) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความจำเป็นต่อการปกครองท้องถิ่นในด้านการพัฒนาให้เป็นไปตามการบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา การกำหนดการเลือก การประเมินทางเลือก การบริหารจัดการ การร่วมติดตามประเมินผล และร่วมกันรับผลประโยชน์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

อริพงษ์ เพชรสุทธิ (2560 : 68 - 69) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความสำคัญยิ่งในการปกครองท้องถิ่น กล่าวคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิต สามารถปกครองตนเอง ตลอดจนการวางแผนอนาคตเอง ได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญในด้านการบริหารงาน และการตรวจสอบ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการของประชาชน สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด สามารถตรวจสอบได้ และมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ตลอดจนกลายเสริมสร้างประชาธิปไตย ในชุมชนอีกด้วย

พัฒนา พิทาคำ และคณะ (2558 : 153) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นรากฐานสำคัญในการบริหารตามหลักประชาธิปไตย ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้วางบัญญัติสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นได้มีหน้าที่ในการดูแลประชาชน ด้านการบริการเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชน ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในบริบทพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ตรงตามความต้องการและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

หนึ่งฤทัย มั่นคง และคณะ (2560 : 446) การที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษาของชาติ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นระบุไว้อย่างชัดเจนใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชนในการจัดการศึกษาในมาตรา 8 (2) ว่าด้วยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในมาตรา 12 ให้บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคม มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จะเห็นได้ว่าชุมชนนั้นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในด้านการสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน ซึ่งสถานศึกษาเป็นตัวแทนของสถาบันสังคม บ้านเป็นตัวแทนของสถาบันทางครอบครัว และวัดเป็นตัวแทนของชุมชน ดังนั้นทุกภาคส่วนจึงความสัมพันธ์กันเชื่อมโยงกัน และร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาในการพัฒนาคน

ทาวน์เซนด์ (Townsend, 1994 : 56) ได้กล่าวถึงความสำคัญและเหตุผลในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับสถานศึกษาของประชาชนและบุคคลภายนอกไว้ 3 ประการ คือ

1. บุคลากรในชุมชนมีความตระหนักว่ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับทางสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่อผู้เรียน
2. บุคลากรในชุมชนเชื่อว่าชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการตัดสินใจหรือการเข้ามามีส่วนร่วมของพวกเขา
3. บางครั้งประชาชนหรือบุคคลภายนอกจะได้รับการขอร้อง หรือได้รับมอบหมายในการร่วมแสดงความคิดเห็นกับทางสถานศึกษา หรือเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานศึกษา

จากการศึกษาความสำคัญของการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการศึกษาซึ่งการที่บุคคลหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและสถานศึกษาที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของสถานศึกษา

ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ดังต่อไปนี้ กิ่งแก้ว ตั้งมั่นภักดีพงศ์ และอัญญมณี บุญเชื้อ (2559 : 116) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่บ้านให้ต่อเนื่องจากสถานศึกษา และแหล่งรู้ต่างๆเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สถาบันครอบครัวจึงมีความสำคัญในการเชื่อมโยงชีวิตของผู้เรียนกับการเรียนรู้สิ่งต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ปกครองจะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูผู้เรียนโดยการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และมีความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน

ณญัตินันท์ ทัพพวา และณอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข (2558 : 26) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมบริหารงานกับสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง

และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา และคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ประทุมพร น้อยทุ และกุลชลิ จงเจริญ (2561 : 133) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้นส่วนหนึ่งมาจากความร่วมมือของผู้ปกครองที่คอยสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน และพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานจึงทำให้การประกันคุณภาพให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการศึกษาของชาติ

กฤษณา มะธิปะโน และปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2559 : 82) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านวินัยให้แก่ผู้เรียนเพราะในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเรียนรู้และการวัดประเมินผลการศึกษาที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์และมีมาตรการหลักสามข้อ ข้อที่สามคือ ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว และสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกระดับทุกประเภทการศึกษา ดังนั้นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนจึงเป็นหน้าที่สำคัญที่ทางสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมเพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดีแก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด โดยเริ่มจากการปลูกฝังตั้งแต่ที่บ้าน และสั่งสอนผู้เรียนให้มีทักษะด้านต่างๆซึ่งมีการสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังคอยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่ตรงเป้าหมายของสถานศึกษา

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : 77) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมความต้องการของทุกกลุ่มเป้าหมายโดยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล ทางรัฐจึงให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้ปกครองนั้นเป็นสถาบันครอบครัวที่

ใกล้ชิดกับผู้เรียนที่สุดจะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคมในอนาคต

ลัดดาวัลย์ ศิริพงศ์ (2558 : 92) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า สถาบันครอบครัวถือเป็นสถาบันแห่งแรกสำหรับผู้เรียนในการให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ตลอดจนเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ของผู้เรียนจนทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลสำคัญในการสนับสนุนสถานศึกษาในการจัดกิจกรรม หรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย อาทิเช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรวดี เพ็งศรีโคตร และจันทร์ชลิ มาพุทธ (2554 : 69) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน โดยเฉพาะผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดคือ ผู้ปกครอง การพัฒนาผู้เรียนโดยการเริ่มจากที่บ้าน คือ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และทางสถานศึกษา คือ ครู อาจารย์ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพของคนไทย ดังนั้นพ่อ แม่ และผู้ปกครอง เป็นสถาบันครอบครัวที่สำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียนในด้านการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งครอบครัวเป็นครูคนแรกในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน พ่อแม่ และผู้ปกครองเป็นครูคนแรกและเป็นครูที่ติดตามสอนผู้เรียนไปทุกช่วงวัย และพ่อแม่ และผู้ปกครองก็มีบทบาทสำคัญในการสั่งสอน ฝึกฝน และอบรมบ่มนิสัยให้แก่เด็กจึงต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับทางสถานศึกษา

บุญหมัดอาฟีฟี อัสซอลิฮียะ และคณะ (2560 : 47) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า ผู้ปกครองถือเป็นบุคคลแรกหรือครูคนแรกของผู้เรียนในการทำหน้าที่อบรมขัดเกลาผู้เรียนในเติบโตในสังคมอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาเพื่อเป็นการสนับสนุนผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จทางด้านการศึกษาก่อให้เกิดผู้เรียนที่มีคุณภาพออกสู่สังคม ซึ่งผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อาทิเช่น การมีส่วนร่วมในด้านการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเข้าศึกษา การสนับสนุนด้านความสำเร็จในด้านการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะที่ดีทางด้านสังคม และอารมณ์ของผู้เรียน และการมีส่วนร่วมในการป้องกันผู้เรียนให้ห่างจากพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เป็นต้น

กิตติ กรทอง (2553 : 48) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การจัดการศึกษาเป็นการสร้างเสริมการเรียนรู้ กล่าวคือ การเรียนรู้โดยเริ่มจากบ้านสู่สถานศึกษา

และสถานศึกษาสู่บ้าน ฉะนั้นการร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษาและบ้านนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากผู้ปกครองเป็นครูคนแรกของนักเรียนจึงมีความสนิทสนมกับนักเรียน และสถานศึกษาก็เป็นหน่วยงานเป็นหน่วยงานเดียวที่มีความใกล้ชิดกับสถานบันครอบครัวมากที่สุด การติดต่อสร้างสัมพันธที่ดีระหว่างบ้านและสถานศึกษาจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล (2561 : 174) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาโดยมีผู้ปกครอง และชุมชนคอยสนับสนุนโดยการร่วมมือในการจัดการศึกษากับทางสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ นอกจากนี้สถานศึกษาได้ร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนทางด้านวิชาการซึ่งมีการจัดอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และการเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน เมื่อทางสถานศึกษาได้ร่วมมือกับทางผู้ปกครอง และชุมชนจะสามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นได้

จากการศึกษาความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมจะช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดตัดสินใจ แก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่ตรงเป้าหมายของสถานศึกษา

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ลักษณะการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

สุวรรณณี หลังปูเต๊ะ (2554 : 28) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีดังนี้

1. ครอบครัวเป็นพื้นฐานการศึกษาของผู้เรียน กล่าวคือครอบครัวถือเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดและเป็นสถาบันแรกที่หล่อหลอมและขัดเกลาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมได้กำหนดโดยมีการให้เรียนรู้ค่านิยมพื้นฐานทางวัฒนธรรมในสังคม และการปรับตัวเข้าหาสังคม ซึ่งทางครอบครัวจะต้องให้ความรักความอบอุ่น และอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการศึกษาช่วยให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงขึ้น เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดจึงทำให้เข้าใจ และรู้ความต้องการของผู้เรียน ซึ่งผู้ปกครองจะเป็นบุคคลที่เตรียมความพร้อมผู้เรียนในการศึกษาจากที่บ้านเพื่อให้เกิด

ความต่อเนื่องจากสถานศึกษา คอยให้กำลังใจแก่ผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ตลอดจนการจัดอาหารที่ครบห้าหมู่เพื่อการเจริญเติบโตตามวิวัฒนาการของผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพต้องมีความลึกซึ้ง วางแผนอย่างดี และมีความต่อเนื่อง

4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในขณะที่ผู้เรียนยังเล็กมีผลให้ผู้เรียนสนใจการเรียนรู้ โดยไม่ลดละตราบจนสำเร็จการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ

5. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทางการศึกษาเฉพาะที่บ้านยังไม่เพียงพอ

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยการจำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การจำแนกตามกระบวนการบริหาร ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การจัดองค์การ การสื่อสาร การประสานงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. การจำแนกตามประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประชุม การเสวนา ทรัพยากรบุคคล ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้เชิญชวน และการมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

3. การจำแนกตามระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วม

4. การจำแนกตามวิธีการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง และการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ฮันติงตัน และเนลสัน (Huntington and Nelson, 1976 : 12) ได้กล่าวถึงลักษณะว่า การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยคู่ที่กิจกรรม เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง

2. การมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากระดับการบริหาร 3 ระดับ คือ ระดับแนวราบซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมโดยไม่จริงจัง ระดับแนวตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีอำนาจมากกว่าผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับทั้งแนวตั้งและแนวราบ

3. การมีส่วนร่วมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเข้าไปมีอำนาจและควบคุม

จากการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีลักษณะขั้นตอนโดยผู้ปกครองและสถานศึกษายึดหลักความเสมอภาคในการคิด ตัดสินใจ ติดตามและประเมินผลรวมไปถึงการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนที่ตรงตามความต้องการของชุมชน

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

วินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า ในด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาซึ่งมีทั้งสิ้น 6 กิจกรรมดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง
2. การติดต่อสื่อสาร
3. การอาสาสมัคร
4. การเรียนรู้ที่บ้าน
5. การตัดสินใจ
6. การร่วมมือกับชุมชนมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมกิจกรรม

พรวัชร บุญประเสริฐ และพนมพร จันทรปัญญา (2553 : 132 - 134) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีดังต่อไปนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนการเรียนรู้ กล่าวคือ ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ปกครองจะต้องขัดเกลา และอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนให้มีความรู้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้ ซึ่งการที่ผู้ปกครองได้ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนกิจกรรมของทางสถานศึกษาโดยมีการเข้าร่วมกิจกรรม มีเวลาในการร่วมกิจกรรมกับทางสถานศึกษา รวมไปถึงผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถสามารถเข้าร่วมเป็นวิทยากรพิเศษในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการที่ดีแก่ผู้เรียน

2. ด้านการติดต่อสื่อสาร กล่าวคือ การสื่อสารระหว่างบ้านกับทางสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการที่ผู้ปกครองพบปะกับครูประจำชั้นจะช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ เมื่อมีปัญหาผู้ปกครองกับทางสถานศึกษาจะสามารถร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของผู้เรียน

3. ด้านการมีส่วนร่วมที่บ้าน กล่าวคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาที่บ้าน โดยผู้ปกครองจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนเป็นกิจวัตร นอกจากนี้ผู้ปกครองจะต้องเตรียมความพร้อมด้านร่างกายโดยให้ผู้เรียนได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ รวมไปถึงการดื่มนมที่จะทำให้ผู้เรียนมีร่างกายที่แข็งแรงเจริญเติบโตตามวัย

4. ด้านการร่วมเป็นคณะกรรมการ กล่าวคือ ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา หรือคณะกรรมการชมรมสมาคมผู้ปกครองและครูของสถานศึกษา โดยมีการร่วมจัดทำหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา ร่วมรับรู้ ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล และประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกับสถานศึกษา

กนกพรณ ทองคำ และคณะ (2561 : 882) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองดังต่อไปนี้

1. ด้านการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน กล่าวคือ ทางสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยทางผู้ปกครองได้เลือกสรรสถานศึกษาที่ดีที่สุดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพโดยที่ผู้เรียนนั้นมีทักษะความรู้ สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีความรับผิดชอบและจริยธรรมที่ดีในสังคม

2. ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร กล่าวคือ ทางสถานศึกษาได้ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรในสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

3. ด้านการร่วมการติดตามผลการศึกษา กล่าวคือ ผู้ปกครองได้มีบทบาทในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษาโดยร่วมติดตามผลการเรียนของผู้เรียนโดยมีการประสานกับครูประจำชั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งที่บ้านและสถานศึกษา

4. ด้านการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการด้านงบประมาณ กล่าวคือ ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนสถานศึกษาโดยการระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมทางสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น การบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อจัดกิจกรรมของสถานศึกษา และการระดมทุน เป็นต้น

บุญทรง ไสยวงศ์ และคณะ (2556 : 53 - 55) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กล่าวคือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการมีส่วนร่วมให้บริการส่งเสริมสนับสนุนด้านอาหารกลางวันให้กับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการให้บริการ การอบรมเลี้ยงดูการจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ด้านบุคลากร กล่าวคือ มีส่วนร่วมในด้านการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและการประเมิน เช่น จัดทำแผนงานโครงการและงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องโดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี รวมไปถึงการวัดผลประเมินผล

3. ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย กล่าวคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดหาภาชนะในการรับประทานอาหารกลางวันของผู้เรียนที่มีความปลอดภัย เช่น สแตนเลส และอลูมิเนียม เป็นต้น มีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องความสะอาดของสิ่งแวดล้อม

โดยเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสมไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรค มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีส่วนร่วมในการปรับภูมิทัศน์ภายในสถานศึกษาให้ดูร่มรื่นน่าอยู่มีรั้วกั้นบริเวณเพื่อความปลอดภัยของเด็ก รวมไปถึงมีส่วนร่วมในการจัดทำตู้พยาบาลเก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กับศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค เช่น มุ้งลวด และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย และมีส่วนร่วมในการวางแผน และแนวทางปฏิบัติกรณีเด็กมีเหตุฉุกเฉินที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือโดยด่วน เป็นต้น

4. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร กล่าวคือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมได้ร่วมเสนอแนะปรับปรุงหลักสูตร มีส่วนร่วมสนับสนุนในด้านการจัดทำสื่อและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านวิชาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในด้านการตรวจสอบ ร่วมประเมิน และร่วมแก้ไข ตลอดจนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติเพื่อการพัฒนาศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมไปถึงมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแลความปลอดภัย และทรัพย์สินภายในอาคารศูนย์ฯ

6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย กล่าวคือ การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมปรับปรุงและพัฒนา การดำเนินงานของเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีส่วนร่วมนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการสร้างเครือข่าย มีส่วนร่วมประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่าย และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนโครงการที่วางไว้ให้ได้คุณภาพ

ชนมรัชดา แก้ว และคณะ (2561 : 3 - 4) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองดังนี้

1. การพัฒนาการด้านร่างกาย พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ความเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนในเรื่องของพัฒนาการด้านร่างกายเช่น การชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูงซึ่งควรจะมีการบันทึกการเจริญเติบโตของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีความผิดปกติทางด้านการร่างกายจะได้ปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ เช่น เรื่องน้ำหนักเกินเกณฑ์ พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรดูแลเรื่องอาหารโดยมีการควบคุมปริมาณและคุณภาพของอาหารทั้ง 3 มื้อ ตลอดจนการฝึกให้ผู้เรียนออกกำลังกายเพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรง และพักผ่อนให้เพียงพอสมกับวัยของผู้เรียน

2. การพัฒนาด้านสมองและสติปัญญาของผู้เรียนซึ่งผู้ปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่งที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านสติปัญญาของผู้เรียน โดยมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดที่หลากหลาย การฝึกสังเกต การลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง การฝึกจินตนาการโดยมี

การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ ตลอดจนการที่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองจัดกิจกรรมทำร่วมกันกับผู้เรียน เช่น การทำงานบ้านก็มีส่วนที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เช่นกัน เป็นต้น

3. การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ พ่อแม่หรือผู้ปกครองผู้เรียนจะต้องให้ความรัก ความอบอุ่น และดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นมีสภาพจิตใจ และ อารมณ์ที่ดี เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต มีความภาคภูมิใจในตนเอง สร้างความมั่นใจ ในการเป็นสมาชิกในครอบครัว เป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ การสอนให้ผู้เรียนรู้จักการจัดการอารมณ์ ต่างๆ เช่น ความโกรธ ความไม่พอใจ ความผิดหวัง ความแปลกใจ เป็นต้น การฝึกให้ผู้เรียนรู้ จัดการอารมณ์เหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนไม่อ่อนไหวกับความรู้สึกสำเร็จหรือล้มเหลวได้ช่วยให้เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้นแล้วนำคุณค่านั้น ไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยตนเองอันจะนำไปสู่ การสร้างบุคลิกภาพที่มั่นคง และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่นได้

4. การพัฒนาด้านภาษา เด็กในวัยแรกเกิดถึงสองขวบเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นภาษาและคำพูดของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง เด็กเด็กจะเริ่มเรียนรู้จากภาษา เสียงต่างๆ ที่ได้ยิน ตลอดจนเสียงร้องของตนเองทำให้เกิดการลอกเลียนแบบเสียงที่ได้ยินพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่ได้ เลี้ยงดู ดังนั้นการใช้ภาษาหรือคำพูดนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ภาษาของเด็กเป็นอย่างยิ่ง การเลียนแบบตามพ่อแม่หรือผู้ปกครองนั้นจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาจนเริ่มเปล่งเสียงเป็น คำๆตามที่เด็กได้ยิน การใช้ภาษากับเด็กควรใช้คำพูดและภาษาที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความรู้สึก ความต้องการ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง และความรู้สึกอื่นๆ พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรหาวิธีการ พัฒนาทักษะด้านภาษาของเด็ก เช่น การร้องเพลง การเล่าเรื่อง และท่วงทำนองประกอบความรู้สึก ต่างๆ เป็นต้น

5. การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีใน การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านของเด็กเช่น การอ่านนิทาน การอ่านหนังสือให้เด็กฟังในวัยทารกหรือวัย เด็ก การจัดมุมหนังสือภายในบ้าน มีการสังเกตความสนใจในประเภทหนังสือที่เด็กสนใจแล้วจัดหา ให้ตามความเหมาะสม เด็กนั้นจะเริ่มสนใจอ่านหนังสือตั้งแต่วัยทารกโดยการรับรู้เสียง ภาษา และ การมองเห็น ซึ่งเด็กวัยทารกนั้นจะสนใจหนังสือจากการสัมผัสเปิดอ่านจากรูปภาพ เด็กวัยนี้เริ่มต้น ที่จะนิยมนิสัยรักการอ่านโดยการดูต้นแบบจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง ควรเปิด โอกาสให้เด็กได้หยิบหนังสืออ่านตามความสนใจ การอ่านจากภาพในวัยทารกจะช่วยเสริมสร้าง พัฒนาการทางสมองของเด็กตลอดจนปลูกฝังให้เด็กนั้นมีนิสัยรักการอ่านซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตัวเด็กเองไม่จะเป็นการรับรู้ข่าวสาร และปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ที่เหมาะสมตามวัย

6. การพัฒนาการทางด้านสังคม โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีการส่งเสริมสนับสนุนลูกได้ ลงมือปฏิบัติสร้างเสริมประสบการณ์ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากคนรอบข้างทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง

เพื่อน และสังคม มีความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้เหตุผล และแยกแยะได้ถูกต้อง มีการรู้จักปรับตัว ได้เหมาะสม ไม่เอาแต่ใจสามารถอดทนรอในสิ่งที่ตนต้องการได้ และฝึกให้เข้าอกเข้าใจผู้อื่น ซึ่งพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญในการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีโดยมีหน้าที่รับผิดชอบ ภายในตามกำลังความสามารถของแต่ละบุคคลจะเป็นการฝึกความรับผิดชอบให้แก่เด็ก เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้จักปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ตามความถนัดและความสามารถ ผู้ปกครองนั้นไม่ควรบังคับเด็ก และเปรียบเทียบเด็กให้เกิดปมด้อย

7. การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็ก พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรจะให้เด็กได้รับการศึกษาเมื่อเด็กพร้อมจะเข้าเรียน พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องคัดเลือก พิจารณา และกลั่นกรองสถานศึกษาที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก โดยมีการศึกษาการบริหารจัดการของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ผลงานที่ประสบความสำเร็จของแต่ละสถานศึกษา อุปกรณ์การเรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเพื่อที่เด็กจะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดจากสถานศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองได้เลือกให้ หากพ่อแม่หรือผู้ปกครองคิดว่าสถานศึกษาในปัจจุบันยังมีการจัดการศึกษาที่ยังไม่ดีพอสำหรับเด็กก็สามารถเลือกการจัดการศึกษาขึ้น พื้นฐานได้โดยการจัดการเรียนการสอนที่บ้านได้ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้เปิดโอกาสไว้ในมาตรา 12

8. การส่งเสริมและป้องกันแก้ไขในแต่ละช่วงวัยของเด็ก ซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการดูแลแนะนำและสั่งสอนกล่อมเกล้าให้แก่เด็ก ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องรู้ เข้าใจ และยอมรับถึงเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งความคิด หาทงในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งเด็กจะต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ได้โดยการเผชิญสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ดีกับเด็กโดยให้การกำลังใจเด็ก คอยสนับสนุนส่งเสริม และให้เด็กฝึกการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง หากพ่อแม่ผู้ปกครองสร้างความกดดัน เจ้ากี้เจ้าการ ไม่ยอมให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเองจะทำให้เด็กขาดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต และไม่รู้จักคุณค่าในตนเองได้ ดังนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองควรจะต้องเรียนรู้และเข้าใจในพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็ก ตลอดจนการสังเกตการเจริญเติบโตของเด็กในแต่ละช่วงวัยด้วยความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน

9. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ช่วยเหลือตนเอง พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มจากภารกิจวัตรประจำวันซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมตัวเด็กเอง เช่น การอาบน้ำ การแปรงฟัน การแต่งตัว การทานอาหาร การทำความสะอาด หลังการขับถ่าย และมอบหมายหน้าที่ในการทำงานบ้าน สิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจเมื่อเด็กได้ทำภารกิจเสร็จด้วยตนเองจนกลายเป็นผลลัพธ์ที่มีคุณค่าที่สุดใน

การพัฒนาเด็ก พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรสังเกตว่าเด็กมีความพร้อมในการช่วยเหลือตนเองหรือไม่ จากนั้นควรจะสอนให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ควรทำแทนแต่ควรให้คำชมเชยและให้กำลังใจเด็กแทน ควรให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองในทุกเรื่องที่เด็กจะทำได้ โดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองคอยติดตามโดยไม่เข้าก้าเข้าการหรือควบคุมจนเกินไป

10. การให้คำปรึกษา พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กไม่ควรครอบงำชีวิตของเด็ก และควรเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีปัญหาที่ต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเรียน ปัญหาส่วนตัว หรือปัญหาด้านการปรับตัวเป็นต้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองนั้นควรให้คำปรึกษาแก่เด็กด้วยความเข้าใจ หรือการพูดคุยกันในทุกๆ เรื่องที่เด็กนั้นสนใจโดยที่คำปรึกษานั้นจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ และฝึกเด็กให้กล้าตัดสินใจด้วยตนเองตลอดจนลงมือปฏิบัติและเมื่อเด็กได้ตัดสินใจผิดพลาดนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ควรจะซ้ำเติม หรือต่อว่าเด็กแต่ควรจะให้กำลังใจแก่เด็กเพื่อให้เด็กได้เข้าใจว่าความผิดพลาดเป็นเรื่องปกติที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และเหตุผล การปรึกษาที่ดีนั้นไม่ควรจะให้ข้อมูลทางเดียว หรือมีทางเลือกให้ปฏิบัติตามเท่านั้น ควรฝึกให้เด็กได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ใคร่ครวญด้วยตนเองจนสามารถพึ่งพาตัวเองได้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

11. การเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดี พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรจะต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กเนื่องจากเด็กจะลอกเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม นอกจากนี้พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรจะรักษาคำพูดไม่ควรโกหกเด็กต้องทำตามสัญญาไว้ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีไม่ควรแสดงอารมณ์โกรธหรือฉุนเฉียวต่อหน้าเด็กหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้เด็กเห็น

12. การเสริมแรงด้วยคำชมและกำลังใจ การเสริมแรงด้วยคำชมหรือกำลังใจเป็นสิ่งที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรปฏิบัติเมื่อเด็กนั้นประสบความสำเร็จ การที่เด็กได้รับคำชื่นชมหรือกำลังใจจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจในความสามารถของตน กล้าที่จะคิดกล้าที่จะตัดสินใจหรือกระทำการสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ความเชื่อมั่นเป็นแรงกระตุ้นทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถปรับตัวได้ดีเหมาะสมตามวัย

มุฮัมหมัดนาซีรีน โตะ๊ะกู (2558 : 39 - 40) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การร่วมมือกันระหว่างบ้านกับสถานศึกษาเริ่มจากการกำหนดจุดมุ่งหมายของทางสถานศึกษาในการจัดการศึกษา โดยทางสถานศึกษาจะจัดการประชุมผู้ปกครองโดยที่ผู้ปกครองกับทางสถานศึกษาจะร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษา กำหนดนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันก่อนเปิดภาคเรียน ด้วยเหตุนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจในทิศทางการดำเนินงานของทางสถานศึกษามากขึ้น ซึ่งทางสถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองนโยบายและแผนงาน

ที่กำหนดร่วมกันไว้ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับทางสถานศึกษาโดยใช้ผู้เรียนนั้นเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและสถานศึกษา สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง เช่น จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา จัดกิจกรรมรับประกาศนียบัตร จัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบริการร่วมกับครู และผู้เรียน เช่น การอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน การติดต่อสื่อสารกับทางสถานศึกษา การเป็นอาสาสมัคร การเรียนรู้จากที่บ้าน การตัดสินใจและร่วมมือกับชุมชน และการจัดให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยให้สถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในแก้ปัญหาของสังคมโดยมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

อนิษฐา เอี่ยมสุวรรณ และคณะ (2561 : 181 - 182) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองดังนี้

1. ด้านหลักสูตร คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลชุมชนมาใช้ประกอบในการจัดทำหลักสูตรให้กับเด็กมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระในการจัดทำหลักสูตรมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษามีส่วนร่วมสนับสนุนหรือบริจาคทรัพย์สินและสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดที่หลักสูตร เช่น การให้ข้อมูลอุปกรณ์ เอกสารความรู้ เป็นต้น มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผนนโยบายด้านวิชาการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนจัดประสบการณ์

2. ด้านการจัดประสบการณ์การจัดกิจกรรมประจำวัน โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดีเช่น การขับถ่าย เป็นต้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ฝึกและส่งเสริมให้เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมทักษะทางภาษา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้ริเริ่มคิดวางแผนตัดสินใจลงมือกระทำด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ในชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านอารมณ์

จิตใจโดยเกิดจากการเลี้ยงดูมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้เด็ก โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีส่วนร่วมในการปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อแขนกับขาโดยการเคลื่อนไหวร่างกายมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอนการเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมือตาและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้

3. ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามและประเมินการใช้สื่อและอุปกรณ์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กมีส่วนร่วมในเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การพัฒนาสื่อและอุปกรณ์ มีส่วนร่วมในพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อและอุปกรณ์ มีส่วนร่วมสนับสนุนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การใช้สื่อและอุปกรณ์กับหน่วยงานอื่นๆ มีส่วนร่วมกำหนดวางแผนพัฒนาและใช้สื่อเพื่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้สื่อเพื่อการจัดประสบการณ์เรียนรู้มีส่วนร่วมในจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาการใช้สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อและอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะในการจัดหาและใช้สื่อและอุปกรณ์ในท้องถิ่น

4. ด้านการวัดผลและประเมินผล คือผู้ปกครองมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบผลการประเมินเพื่อปรับปรุงตัวผู้เรียนและเสนอแนะต่อทางศูนย์ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความก้าวหน้าของเด็ก มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผล มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือวัด มีส่วนร่วมส่งเสริมให้มีการจัดทำหรือปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลและประเมินผล มีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผลโดยใช้กระบวนการหลายรูปแบบรวมถึงเครื่องมือต่างทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีส่วนร่วมในการเปรียบเทียบระดับพัฒนาการเด็กกับเกณฑ์การประเมินมีส่วนร่วมให้จัดเก็บผลการนำข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการมาสรุปเพื่อตัดสินใจจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็กในแต่ละช่วงเวลามีส่วนร่วมในการวางแผนการวัดผลและประเมิน มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินและมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาตัดสินคุณภาพ หรือคุณลักษณะของพฤติกรรม หรือปริมาณของพฤติกรรมให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการสอน

5. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือมีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ มีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสดูออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังเคลื่อนไหว ร่างกายมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่เด็ก เช่น คอมพิวเตอร์การว่ายน้ำ ภาษาอังกฤษ ดนตรี เป็นต้น มีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะ การเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมที่ เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอิสระตามมุมการเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ มีส่วนร่วม ในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดเช่น วันแม่ วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้นมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะเช่น การวาดภาพระบายสีการปั้น เป็นต้นมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมของทางศูนย์ฯ ที่จัดให้แก่เด็กและ มีส่วนร่วมส่งเสริมครูให้จัดกิจกรรมเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

พจนานุกรม มีญุคำ (2554 : 5 - 6) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีดังนี้

1. ด้านการจัดหลักสูตรหมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือก และการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา เข้าร่วมการประชุมกับทางสถานศึกษา การให้คำปรึกษาใน ด้านการให้ข้อมูลกับทางสถานศึกษาตลอดจนการแนะแนวทางในการจัดการหลักสูตร ร่วมกำหนด วัตถุประสงค์ เนื้อหา การวัดและประเมินผล ร่วมกำกับติดตามในการใช้หลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรของทางสถานศึกษา

2. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง ผู้ปกครองร่วมส่งเสริมและสนับสนุนทาง สถานศึกษาในการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนให้ทางสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนให้ดีขึ้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การ เรียน การร่วมเป็นวิทยากรพิเศษในการมอบความรู้เพิ่มเติมในชั้นเรียน ร่วมติดตามการสอนของครู ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาการของผู้เรียน การร่วมวัดผลและประเมินผล การเข้าร่วมการประชุม กับทางสถานศึกษาเพื่อรับทราบผลการเรียนของผู้เรียน และการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับสถานศึกษา หมายถึง ผู้ปกครองควรมีการติดต่อสื่อสาร และให้ความร่วมมือกับทางสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน เช่น การเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนให้ ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่สถานศึกษากำหนดไว้ การช่วยเหลือผู้เรียนในการทำกิจกรรมของ ทางสถานศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น การเยี่ยมการจัดการเรียนการ สอน การให้ความร่วมมือในการเยี่ยมของครู การติดต่อสื่อสารกับทางสถานศึกษาเพื่อรับทราบ

ข่าวสาร และเผยแพร่ผลงานลงสู่ชุมชน การกรอกข้อมูลแบบสอบถามของทางสถานศึกษา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันกับทางสถานศึกษา

4. การช่วยเหลือการเรียนรู้ที่บ้าน หมายถึง การที่ผู้ปกครองจัดสภาพบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดูแลแนะนำการทำงานที่บ้านให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองส่งเสริมให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง วางแผนการทำงานที่บ้านร่วมกับผู้เรียนรับรู้ชื่นชมผลงานของผู้เรียนที่บ้าน ส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการ ด้านสติปัญญาด้วยคำถามและจัดหาสื่อต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงโดยการพาผู้เรียนไปสถานที่ที่น่าสนใจให้ทำกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจ และการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองหลังรับทราบผลการเรียน

5. การร่วมตัดสินใจในนโยบายบริหารสถานศึกษา หมายถึง การให้ผู้ปกครองเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกรรมสิทธิ์ที่ปรึกษาของห้องเรียน กำหนดนโยบายและแผนงานของสถานศึกษา ร่วมประชุมวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ร่วมประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆของสถานศึกษา จัดหาและจัดสรรงบประมาณสถานศึกษาร่วมประเมินผลและพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษา

เพ็ญญา สมบันดาล และคณะ (2562 : 1428 - 1429) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไว้ดังนี้

1. ด้านการรู้จักผู้เรียน คือ ผู้ปกครองมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากครูที่ปรึกษา เช่น การออกนอกบ้านในวันเสาร์-อาทิตย์ และการทะเลาะวิวาทกับเพื่อน ผู้ปกครองจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและโทรสอบถามครูที่ปรึกษา นอกจากนี้มีการสอบถามเพื่อนสนิทของผู้เรียน ส่วนการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ ก็จะรับรู้โดยการสังเกตพฤติกรรม การใช้โทรศัพท์ในการพูดคุยกับเพื่อนต่างเพศ และการเปิดดูจากเฟสบุ๊คของผู้เรียน

2. ด้านการคัดกรอง คือ ผู้ปกครองมีการประสานงานกับครูที่ปรึกษาในการคัดกรองผู้เรียน โดยสามารถคัดกรองผู้เรียนได้ว่าผู้เรียนอยู่ในกลุ่มใด โดยใช้หลักเกณฑ์ตามแบบคัดกรองผู้เรียนจำแนกผู้เรียน กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา

3. ด้านการส่งเสริมผู้เรียน คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข สนับสนุนผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยได้ให้ความสำคัญและได้ให้ความร่วมมือกับผู้เรียนในการทำกิจกรรมจัดขึ้นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัด เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมและพัฒนาตนเองสามารถทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ ผู้ปกครองมีการประสานงานกับครูที่ปรึกษาดูตามผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านการเรียนหากมีผู้เรียนที่มีผลการเรียนไม่ดีต้องการมีการกระบวนการสอนซ่อมเสริมสอนเพิ่มเติมสำหรับผู้เรียนที่มีผลการเรียนที่ด้อยก็มีการสนับสนุน

ส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นไปอีกทางด้านพฤติกรรมทั้งครู ผู้ปกครอง มีการติดตามอย่างใกล้ชิด สอนและอธิบายการคบเพื่อนในทางที่ถูกต้องโดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศ

5. ด้านการส่งต่อ คือผู้ปกครองยอมรับในการคัดกรองและการส่งต่อของครูที่ปรึกษาเมื่อแก้ด้วยตนเองไม่ได้ ก็จะส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยแก้ไข เช่นครูฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ควบคุมความประพฤติ จะไม่ปล่อยให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาคนเดียว เพราะอาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสังคมได้

ณัฐพนธ์ กนกาวัง และศิริวัช ศรี โกกลางกุล (2562 : 1302) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา กล่าวคือ

1. มีส่วนร่วมในการวางแผน มีการสอบถามความคิดเห็นมีการรับฟังผู้ปกครองโดยการสัมภาษณ์มีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเสนอข้อคิดเห็น มีการสัมภาษณ์ผู้ปกครองถึงปัญหาต่างๆ

2. มีส่วนร่วมในการประเมินทุกๆภาคการศึกษาโดยผู้ปกครองจะทำแบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ เช่น สิ่งที่ยากให้เกิดขึ้นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

3. มีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กการประชุมผู้ปกครอง 2 ครั้งต่อเทอมมีการประชุมเกี่ยวกับวิธีการดูแลเด็กและพัฒนาการศึกษาของเด็กให้เสนอวิธีแก้เตรียมพร้อมทั้งกับปัญหาที่เกิดขึ้นและวิธีการดูแลการศึกษาของเด็กเล็กการเสนอข้อคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาองค์กรต่อไป

4. มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาต่างๆในการดำเนินงานขององค์กร
ปวีณา สัมมานวงศ์ และวรวรรณ เหมชะญาติ (2559 : 171) ได้กล่าวถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา กล่าวคือ บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะศตวรรษที่ 21 แก่เด็กอนุบาลของสถานศึกษากัลยาณมิตรใน 4 ด้าน ได้แก่ การให้ความรู้ การเป็นแบบอย่าง การทำกิจกรรมร่วมกันและการมีส่วนร่วมทั้งสถานศึกษาและชุมชน

เอปสไตน์ (Epstein. 1995 : 701-705) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้ผู้ปกครองมีมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และได้เสนอ “โครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาออกเป็น 6 แบบ (Epstein's framework of 6 types of parent involvement) ดังต่อไปนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง (Parenting) หมายถึงความรับผิดชอบพื้นฐานของครอบครัว (Basic responsibilities of families) ได้แก่ การจัดเตรียมที่อยู่อาศัย (Housing) การดูแลสุขภาพ (Health) ด้านโภชนาการ (Nutrition) เครื่องนุ่งห่ม (Clothing) ความปลอดภัย (Safety) ทักษะของผู้ปกครอง (Parenting skills) ต่อผู้เรียนทุกระดับอายุ สภาพบ้านที่สนับสนุนผู้เรียน ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมเพื่อช่วยสถานศึกษาให้เข้าใจผู้เรียนและครอบครัว

2. การสื่อสาร (Communicating) หมายถึง ความรับผิดชอบพื้นฐานของสถานศึกษา (Basic responsibilities of schools) ได้แก่ การสื่อสารจากสถานศึกษาสู่บ้าน (School-to-home) และการสื่อสารจากบ้านสู่สถานศึกษา (Home-to-school)

3. การอาสาสมัคร (Volunteering) หมายถึง การมีส่วนร่วมที่สถานศึกษาและเพื่อสถานศึกษา (Involvement at school and for the school) ได้แก่ การอาสาสมัครในสถานศึกษาหรือชั้นเรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียนหรือผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ การอาสาสมัครเพื่อสถานศึกษาหรือชั้นเรียน เช่น การช่วยเหลือโครงการของสถานศึกษาและความก้าวหน้าของผู้เรียนในทุกที่ทุกเวลา การเป็นผู้ร่วมในทุกการแสดง กีฬา เหตุการณ์ การมอบรางวัล การเฉลิมฉลอง และอื่น ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น

4. การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at Home) หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมหรือส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. การตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือการเป็นผู้นำในองค์กรต่าง ๆ เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู (Parent and teacher association:PTA) องค์กรผู้ปกครองและครู (Parent and teacher organization:PTA) หรือสภาที่ปรึกษา คณะกรรมการหรือกลุ่มที่ปรึกษาสถานศึกษาอิสระต่าง ๆ โดยการเป็นสมาชิก ผู้มีส่วนร่วม ผู้นำหรือตัวแทน เป็นต้น

6. การร่วมมือกับชุมชน (Collaborating with community) หมายถึง การเชื่อมโยงชุมชนให้มาช่วยเหลือสถานศึกษา ผู้เรียน และครอบครัว หรือการเชื่อมโยงสถานศึกษาให้ไปช่วยชุมชน

จากการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสรุปได้ว่า ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในสถานศึกษาจะสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งที่สถานศึกษาและที่บ้าน โดยการที่สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การติดตาม และประเมินผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร \ นักวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	ความถี่
15.ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย				√									1
16.การพัฒนาทางด้านร่างกาย					√								1
17.การพัฒนาด้านสมองและสติปัญญา					√								1
18.การพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจ					√								1
19.การพัฒนาด้านภาษา					√								1
20.การปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน					√								1
21.การพัฒนาการทางด้านสังคม					√								1
22.การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับเด็ก					√								1
23.การส่งเสริมและป้องกันแก้ไขใน แต่ละช่วงวัยของเด็ก					√				√				2
24.การส่งเสริมและสนับสนุนให้ ช่วยเหลือตนเอง					√								1
25.การให้คำปรึกษา					√								1
26.การเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดี					√						√		2
27.การเสริมแรงด้วยคำชมและกำลังใจ					√								1
28.การร่วมกำหนดจุดมุ่งหมายของ สถานศึกษา						√							1

หมายเหตุ : [1 = วินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138), 2 = พรวัชร บุญประเสริฐ และพนมพร จันทรปัญญา (2553 : 132 - 134), 3 = กนกพรรณ ทองคำ และคณะ (2561 : 882), 4 = บุญทรง ไสยวงศ์ และคณะ (2556 : 53 - 55), 5 = ชนม์ธิดา ยาแก้ว และคณะ (2561 : 3 - 4), 6 = มุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะกู (2558 : 39 - 40), 7 = อณิษฐา เอี่ยมสุวรรณ และคณะ (2561 : 181 - 182), 8 = พะนากร มีภูคำ (2554 : 5 - 6), 9 = เพ็ญภา สมบันดาล และคณะ (2562 : 1428 - 1429), 10 = ณัฐพนธ์ คงनावัง และศิวัช ศรีโกกลางกุล (2562 : 1302), 11 = ปวีณา สัมनावงศ์ และวรวรรณ เหมชะญาติ (2559 : 171), 12 = เอปสไตน์ (Epstein. 1995 : 701-705)]

จากตาราง 2 สังกะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา มี 42 ตัวแปร เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรสรุปได้ว่า มีตัวแปร 8 ตัวแปร ที่มีความถี่สูงจำนวน 3 - 6 ความถี่ คือ 1) การเรียนรู้ที่บ้าน 2) การติดต่อสื่อสาร 3) การตัดสินใจ 4) การร่วมมือกับชุมชน 5) การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร 6) การอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง 7) การเป็นอาสาสมัคร และ 8) การร่วมจัดกิจกรรม เพื่อให้เหมาะสมสำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่บ้าน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บ้านไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยวินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) มุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะกู (2558: 39 - 40) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้ที่บ้านซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่บ้านไว้ดังนี้

พรวัชร บุญประเสริฐ และพนมพร จันทรปัญญา (2553 : 132 - 134) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาที่บ้าน โดยผู้ปกครองจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดนิสัยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนเป็นกิจวัตร นอกจากนี้ผู้ปกครองจะต้องเตรียมความพร้อมด้านร่างกายโดยให้ผู้เรียนได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ รวมไปถึงการพักผ่อนที่จะทำให้ผู้เรียนมีร่างกายที่แข็งแรงเจริญเติบโตตามวัย

อณิษฐา เอี่ยมสุวรรณ และคณะ (2561 : 181 - 182) ได้กล่าวว่า ด้านการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมประจำวัน โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและ

อยู่ในวิถีชีวิตของเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดีเช่น การถ่ายภาพ เป็นต้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ฝึกและส่งเสริมให้เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมทักษะทางภาษา มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้ริเริ่มคิดวางแผนตัดสินใจลงมือกระทำด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ในชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านอารมณ์จิตใจโดยเกิดจากการเลี้ยงดูมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้เด็ก โดยการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีส่วนร่วมในการปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อแขนกับขาโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอนการเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อมือตาและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้

พะนากร มิฎคำ (2554 : 5-6) ได้กล่าว การที่ผู้ปกครองจัดสภาพบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดูแลแนะนำการทำการบ้านให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองส่งเสริมให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง วางแผนการทำงานที่บ้านร่วมกับผู้เรียนรับรู้ชื่นชมผลงานของผู้เรียนที่บ้าน ส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการ ด้านสติปัญญาด้วยคำถามและจัดหาสื่อต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงโดยการพาผู้เรียนไปสถานที่ที่น่าสนใจให้ทำกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจ และการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองหลังรับทราบผลการเรียน

เอปสไตน์ (Epstein, 1995 : 701-705) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ที่บ้านนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ปกครองจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะสมหรือส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัยของผู้เรียน

เอกอนงค์ ศรีสำอองค์ และคณะ (2558 : 165) ได้กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมกับพัฒนาการทางสมอง สติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้วยการกระตุ้นให้ได้คิดและลงมือทำด้วยตนเอง เชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ากับชีวิตจริงและปฏิบัติเป็นต้นแบบที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งยังมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ สติปัญญาที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองตามแผนโดยการปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

อย่างรอบด้าน ที่เชื่อมโยง กับภูมิสังคม โดยบูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และนันทนาการ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ที่บ้าน หมายถึง ผู้ปกครองสามารถมีโอกาเลือกและปรับแนวทางการจัดการหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนความต้องการและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะสิ่งที่ผู้เรียนสนใจหรือมีความถนัด ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กซึ่งบ้านเป็นสถานศึกษาแห่งแรกของผู้เรียน ดังนั้นการสร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญเริ่มจากการสร้างความรักความอบอุ่นระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ร่มรื่น สุขสงบ อบอุ่น และปลอดภัย การจัดให้เด็กได้ใกล้ชิดกับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่ดี การจัดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใกล้ๆ การแสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม การสร้างความมั่นใจด้วยการทำกิจกรรมต่างๆที่บ้านซึ่งกิจกรรมนั้นๆจะต้องเหมาะสมแก่ผู้เรียนซึ่งการทำกิจกรรมจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำงานจนประสบความสำเร็จได้

2. การติดต่อสื่อสาร

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยวินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) มุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะกู (2558: 39 - 40) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารไว้ดังนี้

พรวัชร บุญประเสริฐ และพนมพร จันทรปัญญา (2553 : 132 - 134) ได้กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบ้านกับทางสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการที่ผู้ปกครองพบปะกับครูประจำชั้นจะช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ เมื่อมีปัญหาผู้ปกครองกับทางสถานศึกษาจะสามารถร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของผู้เรียน

พะนากร มีภูคำ (2554 : 5 - 6) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองควรมีการติดต่อสื่อสารและให้ความร่วมมือกับทางสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน เช่น การเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สถานศึกษากำหนดไว้ การช่วยเหลือผู้เรียนในการทำกิจกรรมของทางสถานศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น การเยี่ยมการจัดการเรียนการสอน การให้ความ

ร่วมมือในการเยี่ยมของครู การติดต่อสื่อสารกับทางสถานศึกษาเพื่อรับทราบข่าวสาร และเผยแพร่ผลงานลงสู่ชุมชน การกรอกข้อมูลแบบสอบถามของทางสถานศึกษา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาผู้เรียนร่วมกันกับทางสถานศึกษา

เอปสไตน์ (Epstein, 1995 : 701-705) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบพื้นฐานของสถานศึกษา (Basic responsibilities of schools) ได้แก่ การสื่อสารจากสถานศึกษาสู่บ้าน (School-to-home) และการสื่อสารจากบ้านสู่สถานศึกษา (Home-to-school)

ทศ เทียงธรรมเจริญ และเพ็ญวรา ชูประวัตติ (2559 : 162) ได้กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชนดำเนินไปได้ด้วยดี การติดต่อสื่อสารที่ดีจะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและการติดต่อสื่อสารที่ดีจะต้องกระทำต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา เช่น การจัดประชุมผู้ปกครอง การเชิญผู้ปกครองและชุมชนมาเป็นกรรมการสถานศึกษา การจัดทำจุลสาร สิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานและความเป็นไปต่างๆ ของสถานศึกษา และยังเป็นการสานสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน

ศิพร โสทรทิพย์ และปณัฏฐรณ์ จารุชัยนิวัฒน์ (2559 : 129) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง และช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นผู้บริหารและครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการติดต่อสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับสถานศึกษา โดยการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น เชื่อเชิญให้ผู้ปกครองรู้สึกสบายใจ และพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าการสื่อสารระหว่างบ้านและสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียน

ณัฐกา สุริยาวงษ์ และชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2558 : 141) ได้กล่าวว่า การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งในอดีตครูจะมีโอกาสพบปะพูดคุยกับพ่อแม่ผู้ปกครองเพียงปีละ 2 ครั้งคือในการประชุมผู้ปกครองในช่วงเปิดภาคการศึกษา และในช่วงของการรับสมุดรายงานก่อนปิดภาคการศึกษาเท่านั้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้ตระหนักมากขึ้นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองโดยผ่านการสนทนาพูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์สัมพันธภาพครั้งแรกระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและครู

มักเกิดขึ้นในชั้นเรียนอนุบาล ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณค่ามีความสำคัญและเป็นที่ต้องการในชั้นเรียนพ่อแม่ผู้ปกครองก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ศิริพร เชาว์โชติ และชุติมา เกศดาญรัตน์ (2559 : 70) ได้กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองจะมีความคาดหวังให้เกิดการดูแลผู้เรียนทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ซึ่งครูต้องมีการบริหารจัดการความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในทิศทางที่ครูสามารถดำเนินการจัดการการสอนได้ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารความสัมพันธ์ เนื่องจากผู้เรียนวัยนี้ยังไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ และยังสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ไปยังผู้ปกครองเองไม่ได้ทั้งหมด ดังนั้นครูจึงมีบทบาทในการสื่อสารกับผู้ปกครอง และมีความใกล้ชิดกันอย่างมากเพื่อบริหารความสัมพันธ์และพัฒนาการที่ดีสำหรับเด็กนั้น

ณัฐฐา แก้วลี และวรวรรณ เหมชะญาติ (2558 : 642) ได้กล่าวว่า การสื่อสารถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อความร่วมมือระหว่างคุณครูและผู้ปกครอง ถ้าหากการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันรู้สึกมีมิตรไมตรี และพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติการกิจต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งวิธีการสื่อสารอย่างหลากหลายจากสถานศึกษาไปยังบ้าน เช่น ข่าวสารจดหมาย แจ้งสมุดสื่อสาร สมุดรายงานการเรียน การประชุม การโทรศัพท์ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น นอกจากนี้ สถานศึกษาควรให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมถึงข่าวสารประจำสัปดาห์ หลักสูตรการจัดอบรมและกิจกรรมต่างๆ ในขณะเดียวกันผู้ปกครองก็ควรมีการสื่อสารจากบ้านสู่สถานศึกษาซึ่งจะเป็นการสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันการติดต่อสื่อสารที่ดีไม่ควรเป็นการสื่อสารเมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาเท่านั้น แต่ควรมีการสื่อสารให้คุณครูได้รับทราบถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นที่บ้านด้วย

สรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข่าวสาร และประชุมหารือร่วมกับสถานศึกษาเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษา หรือระหว่างผู้ปกครองและผู้ปกครองด้วยกันโดยการมีการสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครอง หรือระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครอง การที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การวางตัวเป็นกลางในการรับฟัง ร่วมระดมปัญหา และหาแนวทางการแก้ไขร่วมกันเพื่อที่จะได้ทราบถึงการประพฤติปฏิบัติตนของผู้เรียนในด้านการเรียน ด้านความประพฤติ ด้านการปรับตัวเข้าหาสังคม ด้านระเบียบวินัย เป็นต้น เพื่อที่จะได้ร่วมกันดูแล เอาใจใส่

และช่วยเหลือผู้เรียนในการป้องกันปัญหาต่างๆ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัดหรือความสามารถของแต่ละบุคคล มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดจนร่วมทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

3. การตัดสินใจ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยวินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) มุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะกู (2558: 39 - 40) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการตัดสินใจ ซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจไว้ดังนี้

กนกพรรณ ทองคำ และคณะ (2561 : 882) ได้กล่าวว่า ด้านการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน กล่าวคือ ทางสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยทางผู้ปกครองได้เลือกสรรสถานศึกษาที่ดีที่สุดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยที่ผู้เรียนนั้นมีทักษะความรู้ สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนมีความรับผิดชอบและจริยธรรมที่ดีในสังคม

พะนากร มีภูคำ (2554 : 5 - 6) ได้กล่าวว่า การให้ผู้ปกครองเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกรรมการที่ปรึกษาของห้องเรียน กำหนดนโยบายและแผนงานของสถานศึกษา ร่วมประชุมวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ร่วมประเมินผลการจัดการศึกษา เป็นที่ปรึกษาโครงการต่างๆของสถานศึกษา จัดหาและจัดสรรงบประมาณสถานศึกษาร่วมประเมินผลและพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษา

เอปสไตน์ (Epstein, 1995 : 701-705) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหรือการเป็นผู้นำในองค์กรต่าง ๆ เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู (Parent and teacher association:PTA) องค์กรผู้ปกครองและครู (Parent and teacher organization:PTA) หรือสภาที่ปรึกษา คณะกรรมการหรือกลุ่มที่ปรึกษาสถานศึกษาอิสระต่าง ๆ โดยการเป็นสมาชิก ผู้มีส่วนร่วม ผู้นำหรือตัวแทน เป็นต้น

สุวรรณ โชติสุกานต์ (2560 : 114) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา กระบวนการตัดสินใจบนฐานของการแบ่งปันความรู้ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ การพัฒนาความสัมพันธ์ส่วนระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับผู้ปกครอง การนำเสนอข้อมูลเป็นการนำเสนอข้อมูลจากทั้งฝ่ายผู้บริหารสถานศึกษาและฝ่ายผู้ปกครอง การค้นหาบทบาทใน

การตัดสินใจ การค้นหาให้รู้ถึงความคิดความกังวลและความคาดหวังของผู้ปกครอง การนำเสนอทางเลือก การนำเสนอข้อมูลสนับสนุนทางเลือกและประเมินผลกระทบของทางเลือกทั้งทางฝ่ายผู้บริหารสถานศึกษา และฝ่ายผู้ปกครอง และการอภิปรายหาข้อสรุปตัดสินใจ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้เกียรติยอมรับความสามารถของผู้ปกครองและ ต้องสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นเหตุผลสนับสนุนแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาทางเลือกที่ต้องการ โดยทางฝ่ายผู้ปกครองก็ต้องมีความมั่นใจและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นสนับสนุนแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาทางเลือกที่ต้องการ

ณัฐสุภณ เนื้อศรี และปองสิน วิเศษศิริ (2558 : 313 - 314) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะทำให้ได้รับการพัฒนาและความพร้อมในทุกๆด้าน ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับบุตรหลานได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ปกครองมีส่วนในการดำเนินงานให้กระทำในรูปแบบการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการโดยเลือกตัวแทนแต่ละฝ่ายเข้ามารับผิดชอบร่วมกันได้มีการส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนสถานศึกษา ให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามขอบข่ายภาระงานของสถานศึกษาที่ได้จัดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญในการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร การจัดหาแหล่งการเรียนรู้จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ การจัดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของอาคารสถานที่ทั้งภายนอกและภายใน ให้มีความพร้อมในการดำเนินงานการจัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการบริจาคเงินตลอดจนการสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับสถานศึกษา

กนกนาถ ทิมกลับ และเชวง วัฒนธีรางกูร (2560 : 234) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการตัดสินใจ และร่วมกันจัดการศึกษาอย่างจริงจังซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเน้นให้ผู้ปกครองทุกคน มีส่วนร่วมรับรู้ มีความเข้าใจสามารถแสดงความคิดเห็น และมีความเป็นหนึ่งเดียวในเรื่องของการปฏิบัติตามภารกิจการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 งาน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ และเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนและงานสนับสนุน 3 งาน ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งกลยุทธ์การ

บริหารสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะถูกกำหนดขึ้นภายใต้ นโยบาย ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของสภาพปัญหาของสถานศึกษาสอดคล้อง กับความต้องการของผู้ปกครอง เชื่อมโยงกับสังคม และประเทศชาติในที่สุด

วิลเลียมสัน จันท์เจริญ และคณะ (2559 : 76) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการจัดการศึกษาผ่านกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้มีบทบาท ในสถานการณ์ กิจกรรมหรือโครงการของสถานศึกษา มีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทุกขั้นตอน มีโอกาสแสดงความรับผิดชอบหรือแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกิจกรรมโดยเริ่มตั้งแต่ การศึกษาปัญหา แสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา การประเมินผล และร่วมกันรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

เอนก สนามทอง (2562 : 21) ได้กล่าวว่า การปฏิรูปการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นแนวทางใหม่ๆ ให้ผู้ปกครองมีอิสระในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา จัดหลักสูตร และการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น ดังนั้นหากสถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ได้มีส่วนร่วมคิด วางแผน ร่วมปฏิบัติ กำกับ ตรวจสอบ ประเมินผลกับสถานศึกษา ส่งเสริมความรู้ให้กับบุคลากร ในความปกครองทั้งที่บ้านที่สถานศึกษาเป็นประจำและสม่ำเสมอจะทำให้บุคลากรประสบความสำเร็จทางด้านการศึกษาสูงขึ้น และจะส่งผลให้บุคลากรประสบผลสำเร็จในชีวิตด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจโดยร่วมคิด ร่วมทำ และแก้ปัญหากับสถานศึกษาเป็นการร่วมกันคิดค้น และร่วมกันแก้ปัญหาคือช่วยทำให้ สถานศึกษาได้รับรู้ถึงสภาพปัญหา และบริบทของชุมชนเพื่อจะสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้อง ตามความต้องการของชุมชน และบริบทของชุมชนได้โดยการที่ให้ผู้ปกครอง องค์กรอื่นๆ หรือหน่วยงานอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆภายในสถานศึกษา เช่น ร่วมกันคิด กำหนดเป้าหมาย การระดมทรัพยากร การแบ่งงานที่รับผิดชอบ การร่วมกันติดตามงาน การร่วมในการหาทางแก้ไขการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาระหว่างการดำเนินงาน การพัฒนาและ ปรับปรุงการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมกันรับผลประโยชน์ และชื่นชมยินดีในผลงาน เป็นต้น

4. การร่วมมือกับชุมชน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมมือกับชุมชนไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยวินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) มุฮัมหมัดนาซีรีน ไ้ตะลู (2558 : 39 - 40)

ปวีณา สัมมานวงศ์ และวรวรรณ เหมชะญาติ (2559 : 171) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการร่วมมือกับชุมชนซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมมือกับชุมชนไว้ดังนี้

บุญทรง ไสยวงศ์ และคณะ (2556 : 53 - 55) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในด้านการตรวจสอบ ร่วมประเมิน และร่วมแก้ไข ตลอดจนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติเพื่อการพัฒนาศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมไปถึงมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ดูแลความปลอดภัย และทรัพย์สินภายในอาคารศูนย์ฯ

เอปสไตน์ (Epstein. 1995 : 701-705) ได้กล่าวว่า การร่วมมือกับชุมชน (Collaborating with community) หมายถึง การเชื่อมโยงชุมชนให้มาช่วยเหลือสถานศึกษา ผู้เรียน และครอบครัวหรือการเชื่อมโยงสถานศึกษาให้ไปช่วยชุมชน

วีรชาติ ชมภูหรง และคณะ (2554 : 10) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย การร่วมวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาการจัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรท้องถิ่น การช่วยติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาหรือระดมทรัพยากรเพื่อช่วยในการจัดการศึกษา

ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2558 : 90) ได้กล่าวว่า การเข้าสู่ชุมชนนั้นต้องอาศัยผู้ปกครองเป็นกุญแจสำคัญ ในการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจึงเป็นเรื่องง่ายที่จะชักชวนละสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยการร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียนที่บ้านอีกด้วย ดังนั้นผู้บริหารและครูต้องศึกษาและเข้าใจบริบทของผู้ปกครองเพื่อที่จะได้หาแนวทางช่วยเหลือผู้ปกครอง ตลอดจนผู้บริหารและครูควรสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อที่จะร้องขอให้ผู้ปกครองที่มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานต่างๆของสถานศึกษา รวมทั้งร่วมจัดการเรียนการสอนซึ่งจะส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาในที่สุด

ฐาติ พ่วงสมจิตร (2560 : 1345) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาต้องการการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างมาก และไม่ใช่เพียงการมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนด้านทรัพยากรเหมือนในอดีตเท่านั้น แต่สถานศึกษาต้องการให้ตัวแทนชุมชน หรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการวางแผน การพัฒนาหลักสูตร การร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน การบอกความต้องการ

ของชุมชน ฯลฯ ขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนด้านวิชาการ โดยสถานศึกษาคือแหล่งวิชาการของชุมชน เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานอื่น ๆ ช่วยให้ทั้งสององค์กรมีส่วนร่วมสนับสนุนซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า การร่วมมือกับชุมชน หมายถึง ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับทางสถานศึกษา ซึ่งผู้ปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจึงเป็นตัวกลางในการชักชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา เช่น การประสานงานของบุคคลในท้องถิ่นในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การขอความร่วมมือในการเป็นวิทยากรในการมอบความรู้ การสนับสนุนด้านงบประมาณ การอำนวยความสะดวกทางด้านแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การช่วยเหลือทางด้านแรงงานในการพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการในสถานศึกษาทั้งทางด้านการวางแผน การพัฒนาหลักสูตร การร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน การบอกความต้องการของชุมชน เป็นต้น

5. การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไว้สอดคล้องกันหลายท่านซึ่งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ดังนี้

กนกพรรณ ทองคำ และคณะ (2561 : 882) ได้กล่าวว่า ทางสถานศึกษาได้ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรในสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

บุญทรง ไสยวงศ์ และคณะ (2556 : 53 - 55) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมได้ร่วมเสนอแนะปรับปรุงหลักสูตร มีส่วนร่วมสนับสนุนในด้านการจัดทำสื่อและอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านวิชาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

อณิษฐา เอี่ยมสุวรรณ และคณะ (2561 : 181 - 182) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ มีส่วนร่วมในการนำข้อมูลชุมชนมาใช้ประกอบในการจัดทำหลักสูตรให้กับเด็กมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตรและผลการใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระในการจัดทำหลักสูตรมีส่วนร่วมกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษามีส่วนร่วมสนับสนุนหรือบริจาค

ทรัพยากรและสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดที่หลักสูตร เช่น การให้ข้อมูลอุปกรณ์ เอกสารความรู้ เป็นต้น มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผนนโยบายด้านวิชาการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนจัดประสบการณ์

พะนากร มีภูคำ (2554 : 5 - 6) ได้กล่าวว่า การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกและการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา เข้าร่วมการประชุมกับทางสถานศึกษา การให้คำปรึกษาในด้านการให้ข้อมูลกับทางสถานศึกษาตลอดจนการแนะแนวทางในการจัดการหลักสูตรร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา การวัดและประเมินผล ร่วมกำกับติดตามในการใช้หลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรของทางสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึง ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา รวมไปถึงมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งการจัดทำหลักสูตรใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอยู่เสมอทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมดำเนินการไปตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งหลักสูตรที่สอนในสถานศึกษามีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน

6. การอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูไว้ในฐานะผู้ปกครอง ไว้สอดคล้องกันหลายท่านประกอบด้วยวินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) มุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะดู (2558: 39 - 40) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา จำเป็นจะต้องมีการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครองซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครองไว้ดังนี้

เอปสไตน์ (Epstein. 1995 : 701-705) ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบพื้นฐานของครอบครัว (Basic responsibilities of families) ได้แก่ การจัดเตรียมที่อยู่อาศัย (Housing) การดูแลสุขภาพ (Health) ด้านโภชนาการ (Nutrition) เครื่องนุ่งห่ม (Clothing) ความปลอดภัย (Safety) ทักษะของผู้ปกครอง (Parenting skills) ต่อผู้เรียนทุกระดับอายุ สภาพบ้านที่สนับสนุนผู้เรียน ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมเพื่อช่วยสถานศึกษาให้เข้าใจผู้เรียนและครอบครัว

ปณณัฏฐวัญ จาคุกัณฐาปะระทีป และคณะ (2560 : 496) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเกิดจากสถาบันครอบครัวนับเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธไมตรีที่เกื้อหนุนและดำรงอยู่กับผู้เรียนตั้งแต่เกิด การปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูและผู้เรียนนับเป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งหมายถึงแนวทางปฏิบัติของผู้ที่มีความใกล้ชิดที่มีต่อผู้เรียนเพื่อสนับสนุนและตอบสนองความต้องการทางกายและจิตใจไปจนถึงสนับสนุนในการเสริมสร้างทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคม ทักษะคิด ค่านิยม ผ่านทางการสอนฝึกฝน และสังเกต เพื่อการด ารงชีวิตที่ดีในครอบครัวและสังคม

ขวัญชนก เกษรบัว และอุไรवास ชำรงอรรถ (2561 : 16) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู นับเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดของเด็ก โดยการอบรมเลี้ยงดูนั้นเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่ส่งผลต่อ พัฒนาการและพฤติกรรมของเด็กในอนาคต การอบรมเลี้ยงดูนั้นครอบคลุมถึงการแนะนำสั่งสอน ฝึกฝน ที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัยรู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบและการดูแลเพื่อ ตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจโดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรค อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาดและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งครอบครัว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กโดยตรงเพราะการเลี้ยงดูของครอบครัวจะเป็น ตัวกำหนดและวางรากฐานบุคลิกภาพและอุปนิสัยให้กับเด็กไปตลอดชีวิต ดังนั้นรูปแบบ ของการอบรมเลี้ยงดูที่ดีย่อมส่งผลดีต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อเติบโตขึ้น

รุ่งรัตน์ สุขะเดชะ (2563 : 2) ได้กล่าวว่า ครอบครัวมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตของทุกคน เป็นสถาบันที่เล็กที่สุดและเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม มีบทบาทหน้าที่ในการหล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ให้แก่สมาชิกของครอบครัวด้วยการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูล พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกในครอบครัวการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้ดี จึงนับว่ามีความสำคัญ เพราะเด็กคือทรัพยากรอันมีค่าในการพัฒนาประเทศ การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็กทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและเป็นพลังในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง

วนิดา หะยีเซะ และคณะ (2557 : 94) ได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่ดูแลเด็กในทุก ระยะพัฒนาการ โดยเฉพาะเด็กก่อนเรียนซึ่งเป็นระยะที่มีพัฒนาการทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็วจึง เป็นวัยอยากรู้ อยากเห็นและคิดพ่อแม่ทำให้ช่วงวัยนี้เด็กเกิดความรักผูกพันกับบิดามารดาถ้าเด็ก ไม่ได้รับการตอบสนองด้านความรักอาจทำให้เด็กมีปัญหาในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เด็กจะเริ่มมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ เริ่มมีการวางแผน โดยใช้บทบาทสมมุติเป็นวิธีใน การสำรวจหน้าที่ทางสังคมของผู้ใหญ่ ซึ่งพ่อแม่จะต้องอบรมเลี้ยงดูโดยการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และจัดกิจกรรมตามพัฒนาการ มีการสนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในสังคมที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และพ่อแม่ที่ต้องปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ด้วยเหตุ นี้จะส่งผลให้พ่อแม่เกิดความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเองมั่นใจในความสามารถการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

เบญจวรรณ บุญยะประพันธ์ (2555 : 85) ได้กล่าวว่า กระบวนการที่สำคัญในการสร้าง การเรียนรู้ และความเข้มแข็งให้แก่ผู้เรียนนั้นเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือ ผู้ปกครองซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่ง ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคคล และรวมไปถึงการให้การศึกษา แก่ผู้เรียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ การอบรมสั่งสอนผู้เรียนเป็นคนดี และประสบความสำเร็จนั้น ถือเป็นเป้าหมายที่สามารถบรรลุได้ เพียงแต่บุคคลในครอบครัวต้องเล็งเห็นความสำคัญของการ อบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองนับได้ว่ามีบทบาทที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกของชีวิต ผลที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูจะส่งผลให้เด็กเติบโตขึ้นมา เป็นคนดีมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การวางรากฐานของชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการ วางรากฐานนั้นก็คือ การอบรมเลี้ยงดูของผู้ใหญ่ในครอบครัว

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู เป็นหน้าที่ของผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด การอบรมเลี้ยงดูจากที่บ้านความรักความอบอุ่นจาก พ่อแม่ การดำรงชีวิตในครอบครัวอย่างมีความสุข จนหล่อหลอมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พัฒนาตนเอง อย่างเต็มที่ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมไปถึงการดูแลผู้เรียนให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย เสริมสร้าง พัฒนาการ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอ่าน และขัดเกลาผู้เรียนให้มีสติปัญญา อารมณ์ สังคม สามารถปรับตัวได้ และมีความสุข มีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ มีคุณค่าต่อสังคมต่อไป

7. การเป็นอาสาสมัคร

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยวินัส จีวะรัตน์ และสุภารัตน์ สารสว่าง (2555 : 138) มุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะลู (2558: 39 - 40) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการเป็น

อาสาสมัครซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครไว้ดังนี้

เอปสไตน์ (Epstein, 1995 : 701-705) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่สถานศึกษา และเพื่อสถานศึกษา (Involvement at school and for the school) ได้แก่ การอาสาสมัครในสถานศึกษาหรือชั้นเรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียนหรือผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ การอาสาสมัครเพื่อสถานศึกษาหรือชั้นเรียน เช่น การช่วยเหลือโครงการของสถานศึกษาและความก้าวหน้าของผู้เรียนในทุกที่ทุกเวลา การเป็นผู้ร่วมในทุกรายการแสดง กีฬา เหตุการณ์ การมอบรางวัล การเฉลิมฉลอง และอื่น ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้น

สุวรรณ สมถวิล (2559 : 38) ได้กล่าวว่าการที่ผู้ปกครองเข้ามาเป็นอาสาสมัครในสถานศึกษาเป็นการช่วยเหลือครูผู้สอนในการลดภาระงานของครูผู้สอนได้ รวมไปถึงเป็นก่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังเป็นการดูแลผู้เรียนมากขึ้นซึ่งจะทำให้เพิ่มทักษะในการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม พฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้นซึ่งผู้เรียนจะมีพัฒนาการสื่อสารกับผู้อื่นมากขึ้นทำให้เกิดทักษะการสื่อสาร และการใช้ภาษา นอกจากนี้ครูและทางสถานศึกษาได้แนวคิดในการทำกิจกรรมใหม่ๆ จากผู้ปกครองเป็นการสร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและรับผิดชอบร่วมกับทางสถานศึกษา

ณัฐสุกณ เนื่อศรี และปองสิน วิเศษศิริ (2558 : 324) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครมากยิ่งขึ้นเฉพาะเรื่องที่ตนมีความถนัดหรือสนใจ เช่น เป็นวิทยากรพิเศษให้ความรู้ในด้านต่างๆ ของสถานศึกษาในฐานะผู้เชี่ยวชาญพิเศษในสาขาอาชีพของตนเองเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนช่วยครูโดยวิธีการรับสมัครและการฝึกอบรมผู้ปกครองรวมถึงการจัดสรรเวลาเพื่อความสะดวกของผู้ปกครองในการเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษามีการประชุมพบปะกันสำรวจความสามารถของผู้ปกครองเวลาและแหล่งอาสาสมัครการจัดทำปฏิทินกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นเพื่อสอดคล้องกับเวลาที่สะดวกของผู้ปกครองที่เป็นอาสาสมัครเพื่อที่อาสาสมัครและครูสามารถทำงานร่วมกันในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การเป็นอาสาสมัคร หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนช่วยเหลือทางสถานศึกษาในการร่วมเป็นอาสาสมัครตามความถนัดหรือความเชี่ยวชาญของตนซึ่งเป็นการลดภาระงานของครูผู้สอนได้ และเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษา และผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการเป็นวิทยากรมอบความรู้แก่ผู้เรียน มีส่วนร่วมใน

การดำเนินกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา มีส่วนร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชน มีส่วนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและในชุมชน ตลอดจนมีส่วนพัฒนาปรับปรุง และดูแลความสะอาดภายในสถานศึกษา

8. การร่วมจัดกิจกรรม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมจัดกิจกรรมไว้สอดคล้องกันหลายท่าน ประกอบด้วยมุฮัมหมัดนาซีรีน โต๊ะลู (2558: 39 - 40) ปวีณา สัมมานวงศ์ และวรวรรณ เหมชะญาติ (2559 : 171) โดยได้ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการร่วมจัดกิจกรรมซึ่งในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเรื่องนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่น ๆ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

อนิษฐา เอี่ยมสุวรรณ และคณะ (2561 : 181 - 182) ได้กล่าวว่า ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือมีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ มีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายเคลื่อนไหวร่างกายมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่เด็ก เช่น คอมพิวเตอร์การว่ายน้ำ ภาษาอังกฤษ ดนตรี เป็นต้น มีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่มีส่วนร่วมจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นอิสระตามมุมการเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางศูนย์ฯ จัดเช่นวันแม่ วันสำคัญทางศาสนา เป็นต้นมีส่วนร่วมส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะเช่น การวาดภาพระบายสีการปั้น เป็นต้นมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมของทางศูนย์ฯที่จัดให้แก่เด็กและมีส่วนร่วมส่งเสริมครูให้จัดกิจกรรมเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษาเครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

เพ็ญญา พิสมัย และ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2556 : 77) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสถานศึกษานั้นทั้งกิจกรรมที่ผู้ปกครองลงมือปฏิบัติเองจนถึงเป็นเพียงผู้รับข้อมูลข่าวสารวิธีการที่สถานศึกษาจะจัดกิจกรรมที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทางสถานศึกษา เช่น กิจกรรมภายในสถานศึกษา ได้แก่การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแนะนำสถานศึกษา กิจกรรมการฝึกอบรม กิจกรรมการแสดงของนักเรียน กิจกรรมสานสัมพันธ์ ได้แก่ การประชุมปรึกษา การเยี่ยมบ้าน กิจกรรมสื่อสารสนเทศ ได้แก่ โทรศัพท์จดหมายข่าวแผ่นพับข้อมูลสถานศึกษา กิจกรรมการศึกษา กิจกรรมการบริการ และกิจกรรมการตัดสินใจในการวางแผนนโยบายสถานศึกษา

ร่วมกับทางสถานศึกษา ซึ่งแต่ละกิจกรรมคือการสนับสนุน การเรียนรู้จากสถานศึกษาสู่บ้านและจากบ้านสู่สถานศึกษาผู้ปกครองจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมเด็กในทุกๆ ด้าน

โชคชัย โชคภักทรชัย (2560 : 23) ได้กล่าวว่า ทางสถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการมีส่วนช่วยให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของชุมชน เป็นการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับการศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ทางผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือโรงเรียนทุกด้าน มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องของการเรียนของนักเรียนในปกครอง การสอนของครู การบริหารจัดการภายในโรงเรียนต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้ปกครองซึ่งเป็นผลดีต่อการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน

ปรีชา ศรีสง่า และคณะ (2560 : 66) ได้กล่าวว่า การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาจะทำให้ประสบผลสำเร็จในด้านการดำเนินงาน และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และแนวคิดระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียนในสถานศึกษา

ภัทรกร ปุยสุวรรณ และคณะ (2557 : 349) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา เช่น การมาร่วมประชุม การร่วมพัฒนาโรงเรียน ด้านการระดมทรัพยากร การบริจาคทรัพย์สินให้แก่โรงเรียน รวมไปถึงการเป็นวิทยากรเมื่อได้รับการร้องขอจากโรงเรียนจากการร่วมมือของผู้ปกครองในสถานศึกษานั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมทางโรงเรียนเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม และพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่ดี การที่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียนซึ่งนักเรียนเป็นประสานความสัมพันธ์ เช่น การเข้าร่วมวันสำคัญต่างๆ การประชุมผู้ปกครอง การอบรมความรู้ กิจกรรมต่างๆของโรงเรียน การร่วมมือระหว่างบ้านและสถานศึกษา การเป็นวิทยากร การระดมทรัพยากรทางการศึกษา การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การร่วมเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น

จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาคือการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด

โดยเริ่มจากการปลูกฝังตั้งแต่ที่บ้าน และสั่งสอนผู้เรียนให้มีทักษะด้านต่างๆซึ่งมีการทอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังคอยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่ตรงเป้าหมายของสถานศึกษาจากการสังเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาพบตัวแปรย่อย 8 ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ที่บ้าน หมายถึง ผู้ปกครองสามารถมีโอกาเลือกและปรับแนวทางการจัดการหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนความต้องการและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะสิ่งที่ผู้เรียนสนใจหรือมีความถนัด ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กซึ่งบ้านเป็นสถานศึกษาแห่งแรกของผู้เรียนดังนั้น การสร้างบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญเริ่มจากการสร้างความรักความอบอุ่นระหว่างผู้ปกครองและผู้เรียน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ร่มรื่น สุขสงบ อบอุ่นและปลอดภัย การจัดให้เด็กได้ใกล้ชิดกับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่ดี การจัดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใกล้ๆ การแสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม การสร้างสร้างความมั่นใจด้วยการทำกิจกรรมต่างๆที่บ้านซึ่งกิจกรรมนั้นๆจะต้องเหมาะสมแก่ผู้เรียนซึ่งการทำกิจกรรมจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำงานจนประสบความสำเร็จได้

2. การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้ข่าวสาร และประชุมหรือร่วมกับสถานศึกษาเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษา หรือระหว่างผู้ปกครองและผู้ปกครองด้วยกันโดยการมีการสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครอง หรือระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครอง การที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การวางตัวเป็นกลางในการรับฟัง ร่วมประเมินปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขร่วมกันเพื่อที่จะได้ทราบถึงการประพฤติปฏิบัติตนของผู้เรียนในด้านการเรียน ด้านความประพฤติ ด้านการปรับตัวเข้าหาสังคม ด้านระเบียบวินัย เป็นต้น เพื่อที่จะได้ร่วมกันดูแล เอาใจใส่ และช่วยเหลือผู้เรียนในการป้องกันปัญหาต่างๆ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนตามความถนัดหรือความสามารถของแต่ละบุคคล มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดจนร่วมทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป

3. การตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจโดยร่วมคิด ร่วมทำ และแก้ปัญหากับสถานศึกษาเป็นการร่วมกันคิดค้น และร่วมกันแก้ปัญหจะช่วยทำให้สถานศึกษาได้รับรู้ถึงสภาพปัญหา และบริบทของชุมชนเพื่อจะสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน และบริบทของชุมชนได้โดยการทำให้ผู้ปกครอง องค์กรอื่นๆ หรือหน่วยงาน

อื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษา เช่น ร่วมกันคิดกำหนดเป้าหมาย การระดมทรัพยากร การแบ่งงานที่รับผิดชอบ การร่วมกันติดตามงาน การร่วมในการหาทางแก้ไข การดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาระหว่างการดำเนินงาน การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมกันรับผลประโยชน์ และชื่นชมยินดีในผลงาน เป็นต้น

4. การร่วมมือกับชุมชน หมายถึง ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับทางสถานศึกษา ซึ่งผู้ปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจึงเป็นตัวกลางในการชักชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เช่น การประสานงานของบุคคลในท้องถิ่นในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การขอความร่วมมือในการเป็นวิทยากรในการมอบความรู้ การสนับสนุนด้านงบประมาณ การอำนวยความสะดวกทางด้านแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การช่วยเหลือทางด้านแรงงาน ในการพัฒนาสถานศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการในสถานศึกษาทั้งทางด้านการวางแผน การพัฒนาหลักสูตร การร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน การบอกความต้องการของชุมชน เป็นต้น

5. การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึง ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา รวมไปถึงมีส่วนร่วมการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งการจัดทำหลักสูตรใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอยู่เสมอทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมดำเนินการไปตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งหลักสูตรที่สอนในสถานศึกษามีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน

6. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การอบรมเลี้ยงดู เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองซึ่งผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด การอบรมเลี้ยงดูจากที่บ้านความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ การดำรงชีวิตในครอบครัวอย่างมีความสุข จนหล่อหลอมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมไปถึงการดูแลผู้เรียนให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย เสริมสร้างพัฒนาการ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอ่าน และขัดเกลาผู้เรียนให้มีสติปัญญา อารมณ์ สังคม สามารถปรับตัวได้ และมีความสุข มีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ มีคุณค่าต่อสังคมต่อไป

7. การเป็นอาสาสมัคร หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนช่วยเหลือทางสถานศึกษา ในการร่วมเป็นอาสาสมัครตามความถนัดหรือความเชี่ยวชาญของตนซึ่งเป็นการลดภาระงานของครูผู้สอนได้ และเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษา และผู้ปกครองโดยผู้ปกครองที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการเป็นวิทยากรมอบความรู้แก่ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ต่างๆของสถานศึกษา มีส่วนร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชน มีส่วนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและในชุมชน ตลอดจนมีส่วนพัฒนาปรับปรุง และดูแลความสะอาดภายในสถานศึกษา

8. การร่วมจัดกิจกรรม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมทางโรงเรียนเป็นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม และพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่ดี การที่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียนซึ่งนักเรียนเป็นประธานความสัมพันธ์ เช่น การเข้าร่วมวันสำคัญต่างๆ การประชุมผู้ปกครอง การอบรมความรู้ กิจกรรมต่างๆของโรงเรียน การร่วมมือระหว่างบ้านและสถานศึกษา การเป็นวิทยากร การระดมทรัพยากรทางการศึกษา การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การร่วมเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น

บริบทสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 เป็นหน่วยงานพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 มีหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งมีการดำเนินการแบ่งกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาออกเป็น 8 กลุ่ม ตามแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม และจริยธรรมในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1. ออนไลน์. 2563)

สภาพการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 เป็นส่วนราชการที่มีภารกิจในการจัดการศึกษา มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นสถานศึกษาที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ความรู้ความสามารถของครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา และสร้างความเข้มแข็งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

วิสัยทัศน์

การดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 เป็นสถานศึกษาชั้นนำในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มาตรฐาน บริการเป็นเลิศ สู่ประชาคมอาเซียน

การจัดเครือข่ายการศึกษา

การจัดเครือข่ายการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย จุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 จึงได้จัดการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการในลักษณะเครือข่ายการศึกษา ทั้งนี้เพราะภาวะผู้นำและทักษะในการบริหารจัดการเป็นตัวบ่งชี้ถึงการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 จึงได้จัดกลุ่มสถานศึกษาในสังกัด 118 สถานศึกษา ซึ่งทำให้การติดตามการปฏิบัติงาน และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวดเร็วและถูกต้อง มีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สร้างความเข้าใจและสามารถพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 มีสถานศึกษาทั้งหมด 118 สถานศึกษา แบ่งเป็น 8 เครือข่าย ดังนี้

1. เครือข่ายการศึกษาที่ 1 เครือข่ายศรีเมือง ประกอบด้วยสถานศึกษา 12 สถานศึกษา
2. เครือข่ายการศึกษาที่ 2 เครือข่ายตากสิน ประกอบด้วยสถานศึกษา 14 สถานศึกษา
3. เครือข่ายการศึกษาที่ 3 เครือข่ายค่ายพระเจ้าตาก ประกอบด้วยสถานศึกษา 16 สถานศึกษา
4. เครือข่ายการศึกษาที่ 4 เครือข่ายบ้านค่าย ประกอบด้วยสถานศึกษา 14 สถานศึกษา
5. เครือข่ายการศึกษาที่ 5 เครือข่ายปลวกแดงพัฒนา ประกอบด้วยสถานศึกษา 20 สถานศึกษา
6. เครือข่ายการศึกษาที่ 6 เครือข่ายบ้านฉางพัฒนา ประกอบด้วยสถานศึกษา 14 สถานศึกษา
7. เครือข่ายการศึกษาที่ 7 เครือข่ายนิคมพัฒนา ประกอบด้วยสถานศึกษา 12 สถานศึกษา
8. เครือข่ายการศึกษาที่ 8 เครือข่ายเกาะแก้ว ประกอบด้วยสถานศึกษา 16 สถานศึกษา

สรุปได้ว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรมตามกรอบของนโยบาย มีความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียน มีการประสานงานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อมุ่งพัฒนาสถานศึกษา ให้บริการและพัฒนาการศึกษาโดยสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองนั้นเป็นบุคคลสำคัญที่ใกล้ชิดกับผู้เรียน และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงทราบถึงความต้องการของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งการที่สถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆจะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี โดยผู้ปกครองได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ร่วมการติดตามและประเมินผล ร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ ร่วมจัดทำหลักสูตรใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาทำให้สถานศึกษามีหลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

เชสเตอร์ (Chester, 1996 : 286 - 288) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีประสิทธิภาพสูงเนื่องมาจากมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอนในที่ประชุม จัดปฐมนิเทศเพื่อช่วยเหลือครูใหม่ หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบดีเพื่อไม่ให้เสียกำลังใจ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่คณะครู เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน จ่ายเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะและค่าที่พักให้ครูที่ไปอบรมทางวิชาการ

บรอฟฟ์ (Brophy, 2006 : 171) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานในการพัฒนางานบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาประถมศึกษาเมืองฮาร์ทฟอด ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาประถมศึกษา คือ ด้านการพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นเพราะว่า ครูมีงานในหน้าที่หลายอย่างนอกเหนือจากการสอนมีเวลาที่จะเตรียมจัดทำสื่อน้อยและมีความชำนาญเรื่องการจัดหาสื่อจากคอมพิวเตอร์

วิทเทเกอร์ (Whitaker, 1978 : 5 - A) ได้ศึกษาทัศนะของผู้ปกครองและผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนบริเวณที่ตั้งของสถานศึกษาในเมืองเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการ หรือการตัดสินใจด้านการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองรู้สึกว่าการไม่สะดวกในการรับรู้ข้อมูลหรือประกาศเกี่ยวกับสถานศึกษาเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องนโยบาย การตัดสินใจทางการศึกษา

แต่ผู้บริหารกลับเห็นว่า ผู้ปกครองยังมีอิทธิพลต่อสถานศึกษาแม้จะมีความสนใจน้อยจึงสรุปว่า ชุมชนมีความสำคัญและควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานศึกษาซึ่งบุคลากรในสถานศึกษา ควรตระหนักถึงและวางโครงการร่วมกันให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา

งานวิจัยในประเทศ

สุวิน ศรีเมือง (2561 : 174) ได้ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก ก่อนวัยเรียน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแขวงหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนแขวงหนองแขม กรุงเทพมหานคร 6 ด้าน มีระดับมากที่สุด 1 ด้านคือกิจกรรมเสริมทักษะสำหรับเด็กส่วน 5 ด้าน ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการบริหารพัฒนาด้าน สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยด้านวิชาการด้านจัดหาทรัพยากร และด้านอาคารสถานที่ และ แนวทางการกำหนดกลยุทธ์การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับชุมชนพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กฯ ต้องมุ่งเน้นกิจกรรมทักษะการเรียนรู้สำหรับเด็กควบคู่กับ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการร่วมแสดงในเทศกาลต่างๆ ของ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

ศศิญา คุ่มเดช และคณะ (2561 : 1074) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองสถานศึกษาหนองวัลย์เปรียงวิทยา ผลการวิจัยพบว่า ความตระหนักในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับความตระหนักในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองมี 5 ปัจจัย ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้เรียน ภาวะสุขภาพของผู้ปกครอง การให้คุณค่ากับ กิจกรรมในสถานศึกษา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสถานศึกษา และปัจจัยที่มี ผลต่อความตระหนักในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของผู้ปกครองสถานศึกษาหนองวัลย์เปรียง วิทยา มีทั้งหมด 2 ปัจจัยได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้เรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

รศจนา สะแลแม และคณะ (2555 : 115) ได้ศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม: กรณีศึกษาบ้านลำเป่า ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผลวิจัยพบว่า กระบวนการ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้าน อารมณ์จิตใจและสังคม มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและ คัดเลือกแกนนำ 2) การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน

3) การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำนวความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน
 4) การวางแผนการดำเนินงาน 5) การดำเนินงานตามแผนงาน 6) สรุปและประเมินผล
 ส่วนผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความ
 พร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม พบว่า ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย มีความรู้เรื่อง
 การเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมในระดับสูง และมีการปฏิบัติใน
 การเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมในระดับดี ทางด้านปัญหาและ
 อุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียม
 ความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมครั้งนี้ คือ ภาระงานของกลุ่มแกนนำ และ
 ขาดสถานที่จัดประชุมและจัดกิจกรรม

นันทวรรณ วัฒนวรห์ (2560 : 147) ได้ศึกษารูปแบบกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อ
 เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา พบว่า ทฤษฎีทั้ง 4 ที่นำไปสู่
 การสร้างรูปแบบกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนใน
 ระดับประถมศึกษาจำนวนทั้งหมด 6 ประเด็นดังนี้ 1) การบริหารงานวิชาการที่ผสมระเบียบ
 และความไว้ระเบียน 2) การจัดรูปแบบองค์กรแบบแนวราบ 3) องค์กรมีความมุ่งมั่นชัดเจน
 4) การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้เรียน 5) การคำนึงถึงภูมิหลังทางภาษาและวัฒนธรรมของผู้เรียน
 และ 6) การเสริมต่อการเรียนรู้ในพื้นที่รอยต่อพัฒนาการโดยประเด็นสำคัญที่ค้นพบนี้มี
 ความเชื่อมโยงกันและสามารถสร้างให้เกิดรูปแบบกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่เสริมสร้าง
 ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาโดยเป็นรูปแบบกลยุทธ์ที่ขับเคลื่อนผ่านการ
 ถ่ายเทอำนาจการทำงานของประเด็นสำคัญทั้ง 6 ประเด็นที่ครอบคลุมกรอบการบริหารงานวิชาการ
 อย่างสมดุลกันอันก่อให้เกิดงานทางด้านวิชาการที่หนุนเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิด
 สร้างสรรค์อย่างอิสระ

อติยา วงศ์สา และชุติมา มุสิกานนท์ (2558 : 35) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของ
 สถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่คะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 เชียงใหม่เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนา
 คุณภาพการศึกษาแม่คะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 ในภาพรวม
 อยู่ในระดับมากผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศูนย์พัฒนา
 คุณภาพการศึกษาแม่คะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 จำแนกตาม
 ตำแหน่งพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันคืออยู่ในระดับมากและ

จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันคืออยู่ในระดับมาก

บุภาวรัตน์ ชันติกรม และคณะ (2558 : 79) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอนุบาล ในภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอนุบาลในภาคตะวันออก มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ การพัฒนาบุคลากรสู่การเป็นครูมืออาชีพ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งแนวทางในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอนุบาลในภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ได้แก่ มาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาบุคลากรสู่การเป็นครูมืออาชีพ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

อารี ศรีไสพัฒนกุล และคณะ (2560 : 194) ได้ศึกษาบทบาทของครูผู้ช่วยในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารวมพร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของครูผู้ช่วยในการบริหารงานวิชาการ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยบทบาทของครูผู้ช่วยในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ตามลำดับ การเปรียบเทียบบทบาทของครูผู้ช่วยจำแนกตามลักษณะการสอน วุฒิการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทของครูผู้ช่วยในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า บทบาทด้านการบริหารจัดการหลักสูตรของโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประภาภัทร์ แสงทอง และเอกชัย กี่สุ่นพันธ์ (2557 : 679) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่าการวางแผนงานด้านวิชาการคณะกรรมการประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มสาระมากที่สุด ผู้อนุมัติ คือ

ผู้อำนวยการ การบริหารและพัฒนาหลักสูตรกรรมการคือ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการมากที่สุด ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาด้วยการนำผล O-NET มาเป็นแนวทางมากที่สุด การจัดการเรียนการสอนจัดครูโดยประเมินผลสัมฤทธิ์ของการสอบกลางเทอมมากที่สุด การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาครูโดยโรงเรียนจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา ก่อนเปิดภาคเรียน การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาพัฒนาให้มีความหลากหลายโดยครู ใช้วิธีการประเมินผลจากความเข้าใจในเนื้อหาของผู้เรียนมากที่สุด การจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตรจัดตามนโยบายของโรงเรียน และมีการประเมินผลหลังทำกิจกรรมมากที่สุด การแนะนำมีห้องแนะแนว และติดตามประเมินผลการแนะแนวด้วยแบบสอบถามมากที่สุด การร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นมีการประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้แก่ชุมชนและร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียนที่สังกัดอยู่มากที่สุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพงานวิชาการส่งเสริมการทำวิจัย ให้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นนโยบายที่สำคัญและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมากที่สุด ส่วนการวัดและประเมินผลงานวิชาการ วัดผลประเมินผลจากสภาพจริง และนำผลที่ได้ไปใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูมากที่สุด

ฤชชุดา เนตรจิต และคณะ (2560 : 259) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยชุมชน ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ วัตถุประสงค์ คณะกรรมการบริหารงาน ขอบข่ายงาน วิธีการ และ กระบวนการบริหารงาน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการบริหารงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยชุมชนมีความเหมาะสม และผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนมีความเห็นว่าการนำรูปแบบฯ ไปใช้มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ศินิชา ยิ้มปาน และคณะ (2560 : 88) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารทรัพยากรอาคารสถานที่ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ และด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามอายุ โดยรวมมีส่วนร่วม

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 สรุปได้ว่า การดำเนินการบริหารงานวิชาการให้สัมฤทธิ์ผลนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญและดำเนินการพัฒนาจัดการระบบอย่างเป็นรูปธรรม เพราะในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพออกสู่สังคม ลักษณะของงานขึ้นอยู่กับแต่บริบทของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารควรจะต้องกำหนดวิธีการและเทคนิคที่หลากหลายในการดำเนินงานให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การประสานงานระหว่างบ้านและสถานศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น